

MICHAI I. GOLD-HARET

NATURALIST AMATOR, VITICULTOR

MEMBRU AL CLUBULUI ALPIN FRANCEZ, AL SOC. REGALE ROMÂNE DE GEOGRAFIE,
AL SOC. TURIŞTILOR ȘI AL SIEBENBÜRGISCHEN KARPATHENVEREIN.

O Excursie în Bucegi în 1839

ȘI

ALTE DESCRIERI DE EXCURSIUNI

Articole extrase din «Anuarul Societății Turiștilor Români»,
vol. XIII, anul 1915

—ooo—

Cu două hărți-schițe și cu patru vederi fotografice

796.5(R494.321.3), 1839 "(058.2 : 061 : 796.5(R), 1915)" (058.2 : 061 : 796.5(R), 1915)

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA PROFESIONALĂ, DIM. C. IONESCU

9. — Strada Câmpineanu. — 9.

796.5(R494.321.3), 1839 "(058.2 : 061 : 796.5(R), 1916)" (058.2 : 061 : 796.5(R), 1839)

058.2 : 796.5(R494.321.3) (058.2 : 061 : 796.5(R), 1915)

11.796.5(R494.321.3) (058.2 : 061 : 796.5(R), 1915) (058.2 : 061 : 796.5(R), 1915)

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" Bucureşti

Cota.....

50881 VARIA

PC 36110

B.C.U. "Carol I" - Bucureşti

C50882

IN OCTOMBRIE LA PIATRA-CRAIULUI

de

MICHAEL G.-HARET

Membru al Clubului Alpin Francez
și al Soc. Regale Române de Geografie

I.—**Dela Sinaia la Dâmbovicioara peste munți.**—Dupe mobilizarea și dupe campania din vara anului 1913, în care raidurile alpine au fost înlocuite prin marșul forțat ce am făcut până în inima Bulgariei, simțeam mare nevoie să ne refacem forțele perduite, prin câteva curse lungi în munți. Ne-am adresat atunci prietenilor obicinuiți, ca să organizăm cât mai repede o caravană *bucegistă* și „*s'o pornim*“. Fie din cauza demobilizării, care pentru unii a întârziat până în Septembrie 1913, fie din cauză că unii s-au întors din campanie prea slabî și osteniți, fie în fine din alte cauze independente de voința și marele nostru dor de munți, n'am putut pleca decât în ziua de duminică 6 Octombrie 1913.

Caravana noastră coprindeă în totul cinci persoane și anume: prietenul moș Nălucă, bătrânul dar veșnic sprintenul și iubitul nostru tovarăș de carpatism; doctorul Petre Gold-Haret și Spiru Gold-Haret, elev inginer, țăranul Ion Megelea din Secăria și subsemnatul. De oarece toți eram și suntem buni mergători, nu aveam cu noi decât un singur cal, necesar să ne ducă merindele. Înțelegeți iubiți cititori, ce volum trebuie să fi avut proviziile a 5 voinici excursioniști pe 7 zile, având

---

Notă. — Reproducerea întregului articol, sau a unor părți, pasagii ori citate este absolut interzisă, fără numirea autorului și a Anuarului Turiștilor.

În vedere că numai în treacăt veneam în atingere cu locuințele omenești și prin urmare orice aprovizionare ne eră imposibilă.

Pe un timp admirabil — parcă eră vara — am pornit din Sinaia, duminică 6 Oct. 1913, la orele 5 seara, în momentul asfințitului, luând drumul obișnuit al Caraimanului, pe la captările de apă ale orașului Sinaia, prin vârful Pietrelor-Arse și prin Jepi (2.148 și 2.075 m.). La 10^h seara eram la Casa Caraiman (14½ km; 2.100 m.). O noapte de neuitat, ne-a favorizat mersul, și dacă n'ar fi fost ūeratul de iarnă al vântului, prin iarba uscată, ne-am fi crezut în Iulie.

Din vârful Pietrelor-Arse (2.007 m.), Sinaia apăreă feeric iluminată, apoi de o parte și de alta luminile Buștenilor, Câmpinei și Ploeștilor, ne arătau cât de lîmpede eră atmosfera și cât de bun binoclu aveam. În momentul în care ajungeam în vârful Pietrelor-Arse, s'a arătat și blonda Phoebe, luminându-ne calea și ținându-ne tovărăsie până la *Casa Caraiman*, admirabila cabană a Eforiei Spitalelor Civile din București.

La acest adăpost, am făcut focul, am îmbucat câte ceva și ne-am culcat, îndesându-ne unul lângă altul ca să ne fie mai cald. Deși eram bine echipați, am tremurat grozav toată noaptea, ceeace nu ne-a împediat să dormim binișor, astfel ca a doua zi să putem înfruntă orice oboseli. Cu tot timpul frumos, iarna începea să-și arate colții, căci a doua zi (luni 7 Oct.) eșind afară pe la 7^h dimineața să vedem răsăritul soarelui, am dat de o temperatură glacialeă. Un vânt mușcător suflă peste vârfuri în rafale puternice, și răul eră mai cu seamă, că *vânturile se mâncau*¹⁾, deci vremea urîtă se apropiă și noi abia plecaserăm. Răsăritul însă, care ne-a umplut sufletul de admiratie, ne-a răsplătit în deajuns de frigul îngrozitor ce am îndurat ($-5^{\circ} \text{C}^{\circ}$).

Eră încă noapte, când brusc și aproape fără pregătire a eşit din spatele munților, marginea superioară a discului auriu, care instantaneu s'a arătat întreg, devenind încetul cu încetul un glob incandescent ce plutea în aer deasupra cres telor inundate de lumină. Totdeodată cirrușii, cari se colora-

1) La munte vânturile se mâncau, atunci când suflând din toate punctele cardinale, nu au o direcție hotărâtă și constantă. Fenomenul acesta prevestește totdeauna schimbare de timp, în rău.

seră în trandafiriu, chiar înainte de răsărit, îi formară o auréola de un frumos roșu purpuriu. Încă câteva minute și pe măsură ce se ridică deasupra orizontului, astrul luminos, care fusese tot roșu ca para focului, deveni pe nesimțite galben strălucitor. Un sfert de oră dela răsărit, razele ce trimetea spre noi, erau aşa de calde și luminoase, încât ne întunecau vederea.

Dupe o mică gustare, am plecat dela Casa Caraiman la orele $7\frac{1}{2}$ dim. suind sau mai bine zis escaladând *Brâul Mare al Caraimanului*. Nu e aci locul să vorbim de acest *Brâu*, minunat și interesant din toate punctele de vedere. Poate îi vom consacră vreodată, tot în acest anuar, un articol special. Repede am ajuns la *Omușor* (2.250 m.), apoi în vârful *Caraimanului* (2.384 m.), de unde am luat la dreapta pe marginea golului *Văei Albe*. După aceea, lăsând tot la dreapta vârful *Coștilei Mari* (2.497 m.), am suiat vârful mare al *Coștilelor* (2.450 m.) și am coborât la podișul *Văei Priponului* (2.250 m.). De acolo, pe *Sub Brâul Obârșiei* (2.350 m.), alb de zăpadă proaspătă, am răzbit la *Vârful Omul* (2.511 m.) la orele 12 din zi (dist. 9 km.).

Aerul se încălzise binișor. Atmosfera foarte agitată era neobicinuit de limpede, munții liniștiți și pustii și pe deasupra farmecul deosebit al strălucitorului, al dumnezeescului soare. La Omul, din cauza vântului puternic n'am putut dejună chiar pe vârf, deși era cald bine. Ne-am ascuns atunci într-o văgăună uriașă a *Doamnelor* (2.479 m.). Acolo am avut de suferit de arșița cumplită a unui soare nemilos, amplificată prin reflecția căldurei de pereții stâncosi între cari ne aflam și prin lipsa totală de apă, de care duceam dorul dela *Omușor*. Cerul era de un minunat albastru, cum orășeanul nu-l vede niciodată. Toate bune, dar vântul ne neliniștea grozav, căci se mânca din ce în ce mai accentuat.

Dupe dejun am plecat la 1^h p. m. pe frontieră, ținând neîntrerupt creasta munților spre Strunga. La vre-o 2 km. dela Omul, s'a pornit un vânt și mai puternic, din spate Piatra-Crai, care ne-a incomodat tot drumul până la Strunga. În colo timpul mereu admirabil și vederea în Transilvania și spre Piatra-Crai grandioasă.

La *Strunga* (1900 m.) am ajuns la 6^h seara (20 km dela Casa Caraiman) când tocmai se înoptase bine. Cu toții am

fost impresionați de nebănuita bogătie de stele, ce se aprindeau una câte una, tot mai numeroase și tot mai strălucitoare. Ce diferență între limpedele cer al munților și palidul cer al orașelor! Cerul muntelui să-l vedeți, ca să puteți ju-decă unul din nenumăratele farmece și măreții ale naturei montane. Numai de pe creste gândul poate face adevărate și interesante călătorii în Univers. Numai de pe creste, spiritul avid de cunoștințe noi, poate întreprinde înălțătoarea navegație în imensitatea unei mari totdeauna fără țărmuri, în care arhipelagurile sunt compuse din sori și din planete, în care gulf-streamul este majestoasa *cale a Laptelui* și în care din când în când se văd trecând la orizont adevărate flotile de torpiloare, numite stelele căzătoare. Dar stelele duble, cu ce să le asemănăm? adevărate perechi fizice, navigând împreună în oceanul fără fund și unite pentru vecie în falnică lor strălucire. Aceste priveliști nebănuite, le-am avut noi, fericiții membrii ai caravanei, în această memorabilă excursiune. Dar de spectacolul pe care ni l-a oferit soarele la apusul său, ce să mai spunem, de oarece nici o descripție nu poate redă extraordinara-i frumusețe.

Norii divers colorați, și pe jumătate transparenți, adunați dealungul crestei Pietrei-Craiului, ne prevăsteau că vremea rea se apropiă. Ei aveau forma unor imense draperii suspendate de bolta cerească, peste cari soarele apunând, făcează ca culorile spectrului să se topească într'o fermecătoare armonie. Am văzut deseori pe munți răsărit de soare, apus de soare, cât și nopți cu cer senin. Nici odată însă în timpul verei, iluminățiile, colorațiile și strălucirile n'au fost aşă de puternice, aşă de pătrunzătoare, aşă de emoționante. În momentele acestea, regretăm că nu avem darul de a scrie mai frumos, ca să putem arăta mai bine, și celor mulți, cât e de mare și de interesant muntele cu tot ceeace oferă el, să putem spune cât de mult iubim noi, *în special muntele românesc*, ca astfel să comunicăm și altora dorul de a-l vedea, de a-l studia, de a-l cunoaște și de a-l iubi.

La vama Strunga, o mare neplăcere ne așteptă. Camera destinată de Ministerul Finanțelor, special alpinistilor, în care se află paturi, mese, scaune, era încuiată, iar cheia se odihnea la București — *cu autorizația cui?* — în buzunarul (ni s'a spus) unui turist... de calea Victoriei. A trebuit deci să dor-

mim în bucătăria grănicerilor. Lucrul a fost oarecum neplăcut, mai cu seamă nasurilor noastre de excursioniști, obișnuite numai cu aerul munților și cu parfumul florei alpestre. Cu toate acestea am dormit neîntorși și atât de bine, încât nici n'ară sănuit că peste noapte fusese o furtună cu ploaie torențială, fulgere, tunete și trăsnete. Dimineața când ne-am sculat, timpul era din nou frumos, dar foarte rece ($-4^{\circ} C^{\circ}$).

A treia zi de excursie (marți 8 Oct. 1913) am părăsit Strunga la 7 dimineața pe un soare radios, urmând tot frontieră și creasta munților până la *Pietrele-Albe* (1.889 m.), de unde pe la *Curmătura Fiarelor* (1.790 m.), am lăsat la S. masivul Bucegilor, pășind către N.-W. pe masivul Sf. Ilie (1.792 m.). Frumusețea drumului ce am urmat este extraordinară. Atât în Țară cât și în Transilvania, vederea e măreață. Masivul cristalin al *Leaotei* (2.134 m.), *Cumpărata* (1.858 m.), *Geabelea* (1.761 m.), *Albescu*, *Roșu* și alții se înalță pe stânga fruntariei, la noi, unul mai impresionant decât altul. Apoi, foarte departe, singuraticul *Ghimbavu* (1.390 m.), cu cei doi colții ai lui, adevărate și uriașe țepi de piatră, și lângă el valea Ghimbavului, cumplit devastată de topoarele exploatatorilor de păduri. Mai aproape ceva, se arată *Zăbava* (1.482 m.) munte mare și frumos situat pe planul al treilea dela Sf. Ilie, planul al doilea fiind ocupat de interesanta culme a *Zacotelor* (1.536 m.) cu fantastica și enigmatica ei stâncărie jurasică. În fine, tocmai hăt departe, în zarea luminoasă iată și pe *Păpușa*, mare între mari.

Pe dreapta frontierei, în Transilvania, la mare depărtare, avem muntele *Măgura Codlei* (1.294 m.), în formă de căciulă, barometrul munteanului, apoi cu mult mai aproape dar în planuri diferite *Bucșea* (1.429 m.), *Bărbulețul* (1.569 m.), *Grohotișul* (1.843 m.), *Guțanul* (1.622 m.), *Jigărea* (1.547 m.), și alții mai mici strivîți parcă de ăștia mari. Tot în această parte, strălucește în soarele de amiază, *Valea Moeciuului*, care-și trage primele isvoare chiar de sub Sf. Ilie, precum și casele albe din satul de graniță, românesc, *Moeciu-de-sus*.

Dupe un dejun frugal, ne continuăm drumul, tot pe frontieră, spre Dâmbovicioara și spre Piatra-Crai, năzuința noastră, trecând prin sprințeană numită *Stâñicioaia* (1.510 m. în partea transilvană) și intrând pe podișul magnific, nu-

mit *Șleul Mândrilor*, împărțit în două dealungul lui de linia graniței. Trei km mai departe am ajuns la singurul și mult doritul izvor al *Șleului*. Dela acest șipot în jos, numai un km și deodată punctul de vedere, care se închise de tot, se lărgește considerabil, încât instantaneu o priveliște încântătoare se desfășoară din nou la dreapta, la stânga și în față. Vama Pajura (1.219 m.) — strajă neadormită a fiscului unguresc — cu casele ei albe; o parte din șoseaua națională Bran-Giuvala; *Afundata*, veselul și pitorescul sat românesc de lângă frontieră; formidabilul perete al Pietrei-lui-Crai și în fund de tot Măgura-Codlei cu veșnica ei umbrelă de nori, sunt atâtea și atâtea priveliști cari se arată deodată ochiului fermecat.

Trecurăm apoi rând pe rând prin poiana *Colții Sleului* ($7\frac{1}{2}$ km dela Curmătura Fiarelor), pe „la Odac“ (8 km), prin satul *Fundățica*, cătun cu 20 de case (pendinte de Dragoslavele) și la 2^h p. m. ajunserăm la intrarea văii tectonice, numită *Valea Cheei*, compusă din reunirea văilor *Rudărila* și *Urdei* sau *Urdărila*, dupe 18 km dela Strunga.

Vremea tot frumoasă, tovarășii tot buni mergători, au făcut ca cei 18 km să-i parcurgem pe nesimțite, semănându-i dealungul cu cântece vesele, sau cu discuții științifice, făcând când botanică, când geologie, când geografie și mai adesea fotografie.

Până în acest punct locurile fiind destul de cunoscute, am trecut repede asupra lor. Mai departe vom îmmulți detaliile, regiunea fiind prea puțin frequentată.

Etapa ce mai aveam de făcut pe ziua aceea a fost grea, și mai cu seamă pentru calul cu merinde, drumul păreă absolut impropriu. Când însă *seteristul*¹⁾ vrea ceva, totul e posibil, aşa că fără multă vorbă, la $2^h \frac{1}{4}$ p. m. o luarăm în jos pe valea *Cheei*, interesantă prin marnele ei cretacice neoco-miene totdeauna acoperite de calcaruri jurasice, precum și prin numeroasele fenomene carstice ce le prezintă dealungul cursului său.

Apa era mare și drumul de căruță pe care-l știam, fusese spălat și răscolit, de ploile torențiale din toamna anului 1912 și primăvara 1913. La 3 km dela intrarea în gangul numitei

---

1) *Seterist*, în limbagiu turistic, înseamnă membru al Societăței Turiștilor Români (S. T. R.).

văi, dupe ce lăsasem pe dreapta păræele *Cercearei*, *Uștughinii* și *valea La Vișa*, am dat pe stânga de valea *Prepeleagului*, mărginită de pereți stâncoși găuriți dealungul de fantastice palate subpământene. Locurile sunt splendide și impunătoare dar și noi am muncit, și în special calul, ca să le cucerim.

Câteva sute de metri mai jos, tot în peretele stâng, am dat de o mică peșteră (adâncă de 4 m., lată de $2\frac{1}{2}$ m. și înaltă de 2 m.), *Peștera Cheei*, conținând surprinzătoare concrețiuni calcare. Alături de ea și tot în aceiași rocă calcaroasă se află un gol lung de 10 m., îndreptat în sus, drept spre cer, și având forma unui *horn*. De acolo în jos valea devine foarte rea. La circa 5.500 m. dela intrarea ei, dupe ce rămăsesese în urmă pe dreapta *valea Dela Uluce*, am întâlnit pe stânga *valea Crovului*, minunată prin gangurile stâncoase ce le străbate și puțin mai jos (6 km) am dat pe dreapta de dărămătura unui colț uriaș al muntelui Căpățâna, care aproape a înfundat valea cu enormi bolovani calcaroși. Dar seara apropindu-se, a trebuit să iuțim pașii, căci până în satul Dâmbovicioara mai aveam o bucătică bună.

Ultimii trei km tot grei, dar tot atât de frumoși, ai acestei minunate văi, cu regimul ei de curgere mai mult pe sub pământ, i-am parcurs în goană.

După ce am lăsat pe stânga *valea Bunei*, ce vine tocmai din muntele Zăbava, dela *Curmătura Dragoslăvenilor* și *valea Strâmbă*, am străbătut și cele din urmă chei, și ne-am desprățit de acest pârâu la stânga, la locul numit *Cheița Cheei* (10 km dela fundul ei). De aci valea intră în chei misterioase, credem că neexplorate încă, ce par cu adevărat uriașe și răspunde în valea Dâmboviței în mijlocul cheilor Ghimbavului. De unde am părăsit valea, un mic drum de căruță conduce pe turist, până în șoseaua națională Rucăr-Giuvala la km 81, și de acolo până în șoseaua spre Dâmbovicioara nu mai sunt decât 500 m. În acest punct am sosit la 6^h seara (distanța dela Strunga 32 km).

Acuma am intrat în *masivul Piatra-lui-Crai*.

Porniți pe *valea Dâmbovicioarei* în sus, spre satul cu acelaș nume, pe admirabila șosea care se strecoară ca un șarpe printre formidabilitii pereți stâncoși ce formează malurile acestei fenomene văi, am parcurs relativ repede cei 4 km ce mai aveam, aşă că la orele $7\frac{1}{2}$ seara eram ajunși în

sat, unde am tras la hanul lui Niță Jingoi, bun dar slab aprovisionat, și cu o frumoasă, mare și foarte curată cameră de dormit. (Distanța totală dela Strunga 36 km, și dela Sinaia pe drumul urmat 76 km).

II.—În masivul Pietrei-Craiului. Satul Dâmbovicioara.— Înainte de a continua cu descrierea, să spunem câteva cuvinte despre satul Dâmbovicioara, situat pe valea cu acelaș nume la 800 m. altitudine. Are 120 familii și se întinde, parte chiar dealungul văei și parte se înșiră pe dealurile din stânga. Acest cătun împreună cu micile aglomerații de case, *Nisipurile*, *Ciocanu* risipit pe munți până la frontieră, *Coțănenii* de pe Dâmbovița în amont de cheile dela Plaiul Mare, *Cojocarii* dela valea lui Ivan și *Podul Dâmboviței*, ține de comuna Ruçăr. Ar fi interesant de explicat, ce a determinat aşezările acestea singuratice din creerii munților, izolate cu totul de restul omenirei până la construcția admirabilelor șosele de azi.

În sat se află o școală rurală cu un post, o biserică și câteva ferăstrăe și varnițe. Raionul lui coprinde următorii munți: *Ciocanul* dela peșteră în sus; dealul *Cocăneaua* între peșteră și sat; *Colțul Ișvorului* pe care se află chiar satul și *Vătarnița* în josul satului, toți pe stânga văii. Pe dreapta ei avem dela *Podul Dâmboviței* și până la *valea Popei*, *Colții Dâmbovicioarei* cari fac parte chiar din muntele Pietricica, al Pietrei-Crai, de care nu-i desparte nici o vale. Din cauza dislocațiilor verticale gigantice suferite de stâncăria extraordinară în mijlocul căreia este aşezat satul, precum și din cauza uimitoarelor răsturnări de strate, provenite probabil numai din împingerile tangențiale, văi propriu zise, afară de *Dâmbovicioara*, nu sunt în acest raion. Acelea, deși locuitorii le zic văi, sunt în realitate numai văgăuni, șiștoace, crăpături sau scursuri. Iată și numele lor dela peșteră în jos. Pe stânga văei¹⁾: *valea lui Ciocan*; *valea Ișvorului* chiar prin sat; *pârâul Urzicarului* în josul satului și *valea Zambilei* și mai jos. Pe dreapta văei: *valea Popei*, care vine din frumoasa poiană numită „*La Morminte*“; *valea Gângului* o scursură chiar în sat; *valea Brătoaei* care vine tot din *la Morminte* și *valea Frunților* care vine chiar din creasta dela *Plaiul-Mare* (1.100 m.).

1) Cuvântul *valea*, întrebuițat singur, înseamnă în acest capitol *Valea Dâmbovicioarei*, iar numele de *Dâmbovicioara*, menționat fără alt calificativ, înseamnă totdeauna satul *Dâmbovicioara*.

Prin valea Dâmbovicioarei în vârful Pietrei-Craiului.— Dâmbovicioara isvorăște prin mai multe pârae, din grandiosul perete de calcar jurasic, numit *Piatra-Craiului*, tocmai de sub frontieră din muntele *Grindu (Colții Găinei)* și după un curs de 17 km se varsă în Dâmbovița chiar în dreptul cătunului Podul Dâmboviței: lungimea totală a basinului Dâmbovicioarei, este de 49 km.

„În valea aceasta, văzută prin mărețul ei defileu și foarte curioasă prin constituția ei geologică, predomină cretacicul inferior, reprezentat prin marne calcaroase sau calcaruri marnoase cenușii, câte odată nisipoase și având la baza lor uneori silexuri. Defileul prin care curge ea, numit *defileul Dâmbovicioarei*, este în general strînt, și pe alocuri unde se lărgește, sunt totdeauna la suprafață terenuri cenomaniene sau baremiene“¹⁾). Cretacicul inferior, de care se vorbește mai sus, e reprezentat în basinul acestei văi prin etajul neocomian bine caracterizat și bogat în fosile. Aproape de obârșia ei, el e reprezentat prin marne rezemate pe calcar jurasic. Ceva mai jos neocomianul fosilifer devine aşă de important, încât predomină asupra celorlalte formațiuni²⁾). Ne unim în fine cu părerea că valea Dâmbovicioarei este un adevarat cañon de eroziune, lărgit și adâncit prin scufundarea unor acoperișuri de peșteri formate de cursurile de apă (F. Toula, Simionescu, etc.³⁾).

În rezumat, defileul Dâmbovicioarei, geograficește vorbind, se prezintă în modul următor: fiind săpat într'o regiune aproape exclusiv calcară, de pături sedimentare diverse, jurasice poate, de marne neocomiene și de puține conglomerate cretacice, la fiecare pas se întâlnesc găuri, văgăuni, peșteri, doline, punți și arcuri de piatră naturale, perderi de apă și isvoare cu debit mare, aşă că aceste fenomene, numite în geologie fenomene carstice, nu trebuie să ne mire prea mult. El străbate — imensă crăpătură — dela un capăt la altul partea

1) Vezi lucrarea noastră: „In Munții Sinaiei, Rucărului și Branului”.

2) Vezi: Anuarul bioului geologic din 1885. Frantz Herbich cu un articol geologic despre Dâmbovicioara. Id. Gr. Cobâlcescu: Asupra depozitelor neocomiane din basinul Dâmbovicioarei. Id. Grigore Ștefănescu, în același anuar din 1884, No. 1.

3) Vezi: Buletinul Soc. de Științe din București, Anul VI (1902) No. 1, No. 5, Anul VII (1903) No. 1: I. Simionescu, diverse studii asupra văii și basinului Dâmbovicioarei.

din Piatra-Crai, numită Pietricica, și la început pe o lungime de 3.500 m. (dela gura lui) nu prezintă nici o întrerupere; doi uriași pereți stâncosi, deopotrivă de abrupti, tot aşă de largi la bază ca și la vârf, mărginesc valea de ambele părți. Ajungând la valea Isvorului, din cauza marnelor neocomiene canonul se largește și pereții prăpăstioși fac loc unor frumoase pajiști, sau unor pante ierboase foarte inclinate, acoperite cu arbori și cu păsuni. În această spărtură a defileului se află situat Dâmbovicioara. Imediat ce eșim din sat, în amont, defileul reîncepe poate chiar mai sălbatec și mai întortochiat, ajunge la peștera Dâmbovicioara și continuă în sus încă vre-o 300 m. până la a doua spărtură mult mai mare ca cea dintâi, unde întâlnim pentru prima oară cretacicul superior și anume cenomanianul.

Ne oprim cu digresiunea aceasta, necesară bunei înțelgeri a excursiuniei, și întorcându-ne la descrierea începută vom continua paralel să vorbim și de acest minunat cañon.

Debitul de apă aproximativ al văei Dâmbovicioara, la podul din dreptul peșterei ¹⁾, este de circa 42.000—54.000 m³ pe 24 ore.

Ziua a patra (mercuri 9 Oct.), a început dis de dimineață prin a fi foarte posomorită, ba chiar cu puțină bură de ploaie. Fiind seteriști și seteristul neștiind ce-i teama de vreme rea, am părăsit cătunul, la 8^h dim., sub conducerea a două bune călăuze: *Ion Calin* chiar din sat și *Vlad Anghel* din Zărnești (Transilvania). La 8^h și 20' eram la peșteră (1 $\frac{1}{2}$ km.), unde se isprăvește frumoasa șosea anume construită, și de unde urmează pe vale în sus un drum natural destul de practicabil.

Peștera Dâmbovicioarei (861 m.) de pe stânga văei cu același nume, se află săpată într'un picior al muntelui Ciocanul, la înălțimea de 20 m. deasupra nivelului apei, care curge chiar pe la baza stâncei. O bună potecă, serpuită, sue la gura ei, care are 7 m. lărgime și 8 m. înălțime.

A fost vizitată încă înainte de 1770 de Comitele Andreas Hadik, guvernatorul Transilvaniei, și apoi în Iuniu 1857 de baronul de Talleyrand, comisarul Franciei în Principate ²⁾.

1) Cuvântul *peșteră*, întrebuițat în acest capitol singur, fără altă denumire sau calificativ, înseamnă *peștera Dâmbovicioarei*.

2) Vezi: Acte și Documente relative la Istoria Renașterei României, publicate de Ghenadie Petrescu, Dim. A. Sturdza, etc., vol. V, 1890.

A fost de atunci încocace deseori vizitată și descrisă de mulți autori. Ridicarea ei sistematică nu o avem însă.

În interior prezintă o galerie principală, lungă de 175 m. din care de deschide spre dreapta și spre stânga cinci galerii secundare, una din ele având numai $2\frac{1}{2}$ m. adâncime, iar celelalte patru între 15 și 60 m.

Din urmele lăsate, se constată că în trecut trebuie să fi curs prin această peșteră apă în cantitate considerabilă, aşa că formația ei e datorită exclusiv apei. Azi, numai în timpul ploilor mari, mai curge apă și atunci puțină. După curentul de aer ce se simte cam pe la mijlocul grotăi, presupunem că dânsa trebuie să comunice cu exteriorul prin crăpături mari.

Are formații concreționare foarte frumoase, nu însă atât de splendide ca cele din peștera Ialomiței. Pe când în ultima avem numai concreții cristaline, în prima se găsește mai numai calcar amorf și roca se desagregă relativ repede, dând naștere la ceeace se numește lapte de var. Aceasta e și cauza pentru care concrețiunile din această peșteră, uimesc pe vizitatori, prin albeață lor extraordinară. Sub o crustă, nu prea groasă, de concreții calcare s'au găsit oase de Ursus spelaeus, Canis vulpis, etc. (Simionescu, Redlich).

Cam la mijlocul galeriei principale, la 2 m. înălțime se află o gaură enormă, de unde probabil se deschide o grotă sau o galerie neexplorată încă. Cavitatea principală, din întreaga peșteră este *Sala Coloanelor*, unde stalactite reunite cu stalagmite au format câteva coloane interesante. Tavanul acestei săli este acoperit de bizare draperii și concrețiuni calcare, unele din ele având formele cele mai deosebite, de strugure, de pere, de ardei, etc. Pe unul din pereții laterală se află o formație, care aduce pe departe cu un cap de om. Călăuzele noastre îi zic *Capul lui Mihai-Viteazul*. În colo în tot coprinsul peșterei nu se mai află nici o singură stalagmită. Același vandalism inconștient care a ruinat peștera Ialomiței, a fost practicat și în această interesantă peșteră de către numeroșii ei vizitatori.

Mergând spre ieșirea peșterei, efectele de lumină sunt minunate și e bine să se stingă luminele cu 20—25 m. înainte de ajungerea la gură, ca să ne bucurăm de aspectul singular al concrețiilor calcare luminate prin reflexie.

Cu toată frumusețea ei, această peșteră e un nimic pe lângă marea și interesanta peșteră a Ialomiței.

Dela peșteră am luat-o pe vale în sus, la 9^h a. m. tot printre chei grandioase, cari după cum spuserăm mai continuă 300 m. și apoi vine un loc larg, asemănător cu cel pe care se află satul. *Valea Popei*, citată mai sus, se varsă în acel punct, iar muntele de pe dreapta iă numele de *Colții Plaiului*; el formează ultimele picioare ale Pietricichii. Pe stânga cam în acest drept, se află *valea Rea*, care desparte munții *Ciocanul* de *Valea Rea*, lângă care se află *Piscul Breazului*, munte cu bogate fânețe. Pe dreapta și chiar în fața *Piscului Breazului*, sunt isvoarele cu debit mare, numite *Isvoarele din Plai*. Ceva mai sus de ele, avem tot pe dreapta *pârâul Peșterei*, numit astfel fiindcă în malul său drept se află grota zisă **Peștera Dracilor**, pe care am vizitat-o. Iată descripția ei.

Valea Peșterei ce vine tocmai de sus din *Plaiul Mare*, este mai bine zis o șistoacă înclinată de 50°—65°, mărginită de uriași pereți calcaroși, constituți în mare parte din depozite neocomiane foarte fosilifere. Urcușul ei, e destul de greu din cauza bolovanilor căzuți din vârfurile măcinate și a fundului văei lucios și alunecos. Cam la 1 km din vale, am aflat în peretele din dreapta o adevarată peșteră, cu intrare largă de 10 m. și înaltă de 2 m. În interior am găsit o singură sală, un fel de circ elliptic, cu diametrele respective de 15 m. și 10 m. și cu înălțimea de 2 la 2 ½ m. Tavanul în formă de boltă are frumoase concreții și este străbătut pe lungimi mari și în diferite sensuri de dungi minunate colorate, rezultate poate din topirea a diversi oxizi metalici, asupra căroru nu ne putem pronunța, dar cari, dupe colorații, n'ar fi imposibil să fie de crom, de fer sau de cobalt. Cât privește fauna sau flora cavernicolă, n'am putut găsi, în cele câteva minute de vizitare absolut nici o urmă de viață. Pământul vegetal lipsește cu totul.

În pereții acestei curioase văi, mai sunt și alte găuri și grote mai mici, atât în jos cât și dela *Peștera Dracilor* în sus. Valea este frumoasă, foarte sălbatică, necălcată până la noi de picior omenesc și locul unde e scobită peșteră, este cam la 100—150 m. deasupra nivelului văei principale. Remarcăm că exact pe axa Peșterei Dracilor, se află jos la baza muntelui, *Isvoarele din Plai*, menționate mai sus.

Circa 1 km dela peșteră, valea se strimtează din nou, pe o lungime de câteva sute de metri, până ce se întâlnește cu *valea Muerii*, bogată și dânsă în fosile, ce vine tocmai din vârful *Pietricica* (1.699 m.) și care desparte numitul munte de restul culmei Piatra-Crai și în special de muntele Fundurile. Din acel punct, *valea Dâmbovicioarei* se mai numește și *valea Brusturelului*. Interesantă este valea Muerii prin marnenele sale neocomiene situate tot sub calcarul jurasic, întocmai ca pe valea Cheei.

La confluența celor două văi eram la 10^h dim. și după o frugală gustare, în care veselie mai cu seamă și apă limpede au fost din belșug, am hotărît ca cu prețul oricărora sforțări, să explorăm întregul mal drept al acelei părți de vale, mai ales că cerul se luminase binișor. Locurile sunt aşă de mărețe și aspectul general al naturei aşă de sublim, încât nu găsim cuvinte destul de convingătoare, pentru a îndemnă pe colegii noștri *carpațiști*, să se ducă să viziteze cât mai neîntâziat fenomenala regiune, vestită în Tara întreagă.

Colții Plaiului și Colții Văei Muerii, toți picioare ale Pietricichii, se înalță pe dreapta până la circa 500 m. deasupra văei, când ca pereți drepti și netezi de par c'ar fi șlefuiti, când ca turnuri crenelate sau ca piramide albe ca zăpada, când sfredeliți de uriașe văgăuni. Numai pe ici pe colo, câte un fag sau mai des câte un brad, agățat cine știe cum, se iă la întrecere cu acele de piatră cari răsar din acel chaos prăpăstios, întocmai ca săgețile inaccesibile a unor catedrale inexistente. Nu știm dacă mai e cineva, care să fi avut fericirea ca noi, să exploreze acele crăpături adânci, să escaladeze cu sforțări considerabile acele trepte uriașe și să contemplate vederea emoționantă ce am putut domină din acele vârfuri, asupra acestui munte spăimântător de răscolut. Și atunci putem spune cu toată mândria, că numai pentru noi, s'a relevat amestecul formidabil al atâtior vârfuri sparte, măcinate și crăpate, și numai pentru noi șiștoacele monstruoase și-au trădat secretul. Dar explorările acestea, au totdeauna și un alt avantajiu, un avantajiu moral putem zice. Ele întăresc și mai mult încredere în noi însine, ne deșteaptă și mai mult disprețul ostenelei și al pericolului și ne insuflă cu o putere și mai mare, pașiunea luptei cu muntele, plăcerea sforțărilor colosale și gloria cucerirei vârfurilor virgine.

Din acele creste ne-am scoborît mai mult târâș, cam pe la jumătatea văei Muerii, înfricoșetoare prin dislocăfile ce prezintă. De acolo, dupe ce am vizitat mica peșteră — fără mare interes — din malul ei drept, numită *Gaura Brusture-tului*, am ajuns la 1^h p. m. jos în vale, unde cum am spus dejunaserăm.

Curând am luat-o iarăși pe vale în sus, care se lărgește din nou pe o distanță de 1.000 m. În acest interval malurile ei verzi încă, sunt acoperite până jos cu fagi seculari. Totuși peretele monstruos și adânc ravinat al Pietricichii, mărginește fără intrerupere valea pe dreapta, pe la spatele pădurei.

Iată din acel punct și până la isvor, toți afluenții văei Dâmbovicioarei sau Brustumetului. Pe dreapta: pârâul *Gâlgaoelor*; pârâul *Uliului*; pârâul *Râgozul*; pârâul *Râpilor*; pârâul *Gherlanului* cu valea *Covaia* și pârâul *Copilului* cu affluentul lui *valea cu Apă*. Pe stânga: valea cu *Pietrile*; valea *Podurile* și pârâul *Ars*.

La 2.500 m. dela peșteră, valea intră într'un nou și adorabil cañon în mijlocul și dealungul căruia, se află renumitele isvoare la „*Gâlgaoie*“ cu un debit de 20.000—25.000 m³ pe zi și cu o temperatură de +6°.8 C°. La 3 km intrăm în *Cheiile Strimtă*, lungă de 80 m. și largă de 2 m. Pereții ei pe unele locuri sunt aşă de apropiatai, încât au trebuit să fie sparți, pentru a o lărgi atât cât să încapă un car cu boi. În acest punct pe dreapta se află frumosul *plai al Vlaicului*. Puțin mai sus am întâlnit o nouă cheie, tot foarte strimtă, lungă de 200 m. și numită *Cheiile Brustumetului*. Eșind din această ultimă chee, în sus spre isvor, valea care acumă are foarte puțină apă, devine tot mai liniștită și mai tăcută, încât sălbătecia codrului ce străbateam, era tot mai impresionantă. Timpul de altfel devenise și el din nou amenințător. Valea care s'a lărgit considerabil, are ambele maluri complet acoperite cu păduri seculare de fag cari se scoară până lângă apă. Stâncile și defileurile au dispărut cu totul și numai din când în când creasta — destul de departată — a Pietrei-Crai se arată ochiului parcă tot mai avid de priveliști deosebite. La 4 km dela peșteră ajunserăm la confluența a două văi măricele: cea din dreapta (cum urcam) fiind *valea cu Pietrile*, pe care am coborât-o în două rânduri și pe care se merge pe un sghiab de bușteni; ea nu poate fi parcursă de cai. A doua,

cea din stânga este pârâul *Copilului* pe care merg caii, și pe care o urmarăm noi. La această confluență unde se află o bună casă de adăpost, încetează numele de valea Dâmbovicioarei sau a Brustumurelului.

Încă un km, și am dat de un affluent pe stânga al văei Copilului, numit *valea cu Apă*, al cărui curs l'am urcat. Această albie se prezintă fără potecă, fără vederi, plăcicoasă, noroioasă și cu o pădure deasă și încâlcită. Din când în când lăsam la dreapta și la stânga, vâlcele și scursuri fără însemnatate și fără nume. La $6\frac{1}{2}$ km dela peșteră, ajunserăm la o vâlcea pe dreapta (cum urcam), în pantă excesivă. Am suiat și acea vâlcea foarte noroioasă și la 3^{h} p. m. am ajuns sus pe muntele Fundurile, deasupra pădurilor, la gol, la pășuni și la un șipot cu apă cristalină (dist. dela Dâmbovicioara 9 km). Pe lângă acest șipot trec două poteci: prima e poteca ce vine dela casa Grindu, trece pe la stâna lui Dulamă, și de acolo coboară șghiabul de bușteni de pe valea cu Pietrile, de care vorbirăm mai sus. A doua e poteca care urmează chiar frontieră până la Giuvala (timp necesar 3—4 ore).

Iată și **Piatra-Craiului**, prodigioasă și impunătoare creastă calcaroasă, ce se înalță măreță și mândră dintre formidabilele dărămături, ce-i formează la bază o pavăză greu de înviins. E curios, dar cu deosebire interesant și semnificativ, caracterul tuturor văilor acestui masiv, cari fie că curg printre cañonuri sau printre defileuri stâncoase, abrupte, strimte sau largi, nu au decât o pantă relativ mică și oricare din ele, cu cât se apropiie mai mult de muntele mare, devin tot mai păduroase, mai noroioase, mai încâlcite și mai lipsite de interes. E just contrariul de ceeace se întâmplă în Bucegi, unde toate văile sunt la isvorul lor pietroase, răapoase, cu malurile abrupte, cu pante mari și cascade și mai mari, și nu devin noroioase și plăcicoase de parcurs, din cauza pădurei încâlcite, decât chiar lângă valea Prahovei. Apoi din cauza infilațiunilor în aluviunile calcaroase, pierderile de apă în tot lanțul Estic al Pietrei-Crai sunt foarte comune și dese. Tocmai aceste constatări, ne fac să primim fără rezervă teoriile geologilor, cari presupun pentru această regiune calcaroasă, scufundări în adâncime, dislocații verticale și tangențiale, năruituri de diferite feluri, etc.

Sosind la șipot, am eșit, atât din regiunea fațului, cât

și din aceea a bradului, căci și cu aceasta, contrariu de ceea ce se întâmplă în Bucegi, unde bradul acoperă uneori în lungime întinderi de km și km și 100—400 m. și mai bine în altitudine, în acest masiv el nu ocupă decât întinderi relativ mici, iar ca lățime în altitudine nu are mai mult de 50-100 m. În fine, pe când în Bucegi, bradul este multisecular, în Piatra-Crai n' am văzut decât brad Tânăr.

La șipotul sus numit, ne-am oprit pentru un popas mai lung, să dejunăm și să așteptăm să se ridice negura, care acoperează toată creasta Pietrei, până lângă noi.

Pajiști frumoase și admirabile de verdeajă pentru luna în care ne aflam, acopereau în lung și în lat, spinările muntilor Fundurile (1.486 m.) și Grindu, în realitate unul și acelaș munte, situat chiar la picioarele Pietrei, de care nu-i desparte nici o intrerupere. De aci până în vârf, pentru un bun ascensionist, nu sunt necesare, mai mult de trei sau patru ore. La distanță de o oră se află cabana *Grindu* a Societăței noastre, iar cam la o oră și jumătate peste frontieră, se zărește cabana *Vlădușca* a Societăței Carpatine din Sibiu, cu mult mai bine construită, mai comodă și mai curată. Regretăm din suflet că trebuie să o spunem.

La ora 4 p. m. am părăsit șipotul, îndreptându-ne spre brâul de dărămături care se află pe sub cabana Grindu. Am trecut peste primele începuturi ale văii Cheei, apoi am intrat pe muntele Grindu, am trecut nu departe de stâna lui *Stînghe* și dupe un urcuș zdravăn printre bolovani uriași, am ajuns aproape de cabana Grindu, pe care am lăsat-o însă la stânga noastră, noi luând-o la dreapta, pe brâul ce trebuia să ne scoată la cabana Vlădușca. Repede am trecut frontieră — fără altă formalitate — și la $5\frac{1}{2}$ seara, tocmai se înoptă, am ajuns și noi la numita cabană, a cărei cheie avea călăuză noastră Vlad Anghel (distanța dela Dâmbovicioara 14 km). Meritam să ajungem odată la popas, de oarece ziua ne fusese destul de grea, din cauza explorărilor făcute.

Cabana sau *adăpostul Vlădușca* (1.515 m.), este o casă, relativ mare, de lemn, cu două odăi, foarte bine construită, cu tot interiorul căptușit cu carton, cu mese, paturi și sobe. Ciobanii dela stâna vecină, numită a lui *Vlad*, sunt interesați direct, de către Societatea proprietară, la păstrarea în bună stare a minunatului adăpost, și aci stă tot secretul

faptului, că pe când cabana noastră dela Grindu, este aproape vecinic murdară sau devastată, cabana Vlădușca rămâne totdeauna curată și intactă. O chee se află în permanență la ciobani, atâtă timp cât ei stau în munte.

Acest adăpost, ridicat pe muntele cu acelaș nume, este situat chiar în punctul unde se termină regiunea păduroasă a Pietrei-Crai, și de unde vederea e foarte întinsă și interesantă. Spre N.-E. se află munții Curmătura și Mărtoiu; spre E. muntele Zănoaga; spre S.-E. valea Vlăduștei și spre S. muntele Piatra-Galbenă (1.473), pe care merge frontieră spre Giuvala. Tot acolo se întâlnesc și cele trei drumuri ale cailor, căci în masivul acesta caii merg greu, și prin prea puține locuri. Pe nicăieri ei nu pot depăși altitudinea de 1.500 metri.

Timpul, care se întunecă din ce în ce, s'a stricat de tot, cum am ajuns la adăpost. O ploaie de toamnă rece și mărunță, a început să cadă chiar înainte de a se înoptă bine, iar în ce privește negura de pe creastă, nici gând să se ridice. Până dimineața însă mai era mult, și nici unul din noi n'am pierdut speranță; adevăratul seterist, nu pierde de altfel nici odată speranța. În fine, dupe un frugal prânz, de oarece cam isprăvisem merindele, ne-am culcat cu toții și am dormit neîntorși până a doua zi dimineața la 7 ore.

Ziua a cincea (joi 10 Octombrie 1913), se prezintă cu oarecare neîncredere. În adevăr, deși încetase ploaia, suflă un vânt îngrozitor, și blestemata de negură nu avea aerul să se ridice nici azi. Pe deasupra, moș Năluca, deși seterist incarnat, ne-a declarat că s'a plăcuit de atâtă carpatism în tocul iernei, și că pleacă imediat spre casă. Casa însă fiind cu mult mai departe decât vârful Pietrei-Crai, a renunțat repede la acest proiectizar — mai ales dupe făgăduiala solemnă ce i-am făcut, că o să-i pară rău — și a pornit-o cu noi spre vârf, cu acelaș *entrain* și veselie, ca și noi ăștia tinerii.

La ora 8 dimineața am părăsit definitiv cabana Vlădușca. Pe Megelea cu calul său și cu bagagele, l-am expedit înapoi la Dâmbovicioara, pe acelaș drum pe care venissem, ca să ne aștepte acolo. Noi ne opriram numai câte o pelerină și câte ceva de ale gurei. Sub conducerea celor două călăuze numite mai sus, — deși noi însine cunoșteam dru-

mul, de oarece eră a treia oară că escaladam Piatra-Crai prin această parte, — am început urcușul *Șiștoacei Vlădușca*, foarte înclinată (45° - 70°), pe un grohotiș neplăcut și am urmat astfel cam un km. N'am voit să luăm drumul obișnuit care înconjoară această șiștoacă, fiind ceva mai lung și nu cu mult mai ușor. Vederea spre Bucegi, din capătul de sus al acestei șiștoace este fermecătoare; chiar în față avem Omul, văile Gaurei și Cățunului, împreună cu muntele Gaura și Cățunașul, complet albi de zăpadă. Se vede că pe când în Piatra-Crai plouă, în Bucegi ningeă. Negura începuse să se mai ridice, dar și vântul băteă de parcă eră turbat. Ne întrebam chiar, cum vom putea sătă pe creastă. Din capătul șiștoacei am luat-o la stânga pe o brânișoară lungă de vre-o 200 m. și apoi tot drept în sus, spre vârf, fiecare pe unde i se pareă mai bine. De odată negura începuse să se ridice și care nu ne fu mirarea și bucuria, să vedem că și pe Piatra-Crai ninsese puțin spre vârf. Ninsoarea însă, înghețată pe iarba uscată, ne făcea escalada foarte grea pe pantele extraordinare (55° - 80°) ce aveam de ridicat. Doi din noi, cari avu-sesem precauțiunea să ne păstrăm crampoanele, am dus-o bine; ceilalți doi însă, cari, ca să fie mai ușurei, își lăsaseră crampoanele la cal, au suiat greu de tot. Totuși, dupe o muncă încordată și dupe ce am urcat o mică creastă secundară, eram cu toții în vârful mare al *Pietrei-Mari* (Piatra-Crai), numit „La Om“, sau *Vârful Baciului* (2.241 m.), la orele 11 dimineața. (Distanță circa 5 km).

Pe vârf, vântul suflă cu o furie absolut nebună, încât, ca să putem sătă, a trebuit să ne lungim jos. În schimb, risipise aproape complet negura, aşă că am putut să ne umplem sufletul și ochii cu una din priveliștile cele mai grandioase și întinse ce sunt pe lume, priveliște fascinatoare între toate, care ne chiamă, care ne atrage dela distanță și pe care o dorim în tot minutul. În adevăr, rar vârf, care să aibă o situație mai izolată ca vârful Baciului, înconjurate pe trei părți de prăpastii spăimântătoare și de crăpături fără fund. Pitoreasca măreție a tablourilor desfășurate din acel punct periculos, nu este egalată decât de grozăvia golurilor înconjurate și de pustietatea masivului.

Iată ce se vede din vârf. Către N. platoul Transilvaniei, unde în acel moment plouă; către S.-E. culmea Strunga

din Bucegi (Gaura, Ciubotea, Omul, etc.), albă de zăpadă; la S.-W. Iezerul, Păpuşa, Boteanul și Grădișteanul, cu multă zăpadă proaspătă pe ei; la S. munții spre Giuvala și Rucăr și la N.-W. culmea Brătilei și munții până la Negoi. În partea opusă celei pe care am escaladat-o, peretele fiind cu totul vertical, avem chiar sub picioarele noastre la 1.000 m. adâncime, casa de adăpost din plaiul Foii, cu acoperișul ei roșu, Tămășul, Tămășelul, Valea lui Ivan, Ceardacul Staniciului, drumul lui Friderich Deubel, etc., etc. Poate că vom vorbi vreodată și de toate aceste minuni.

Din cauza frigului mare, dar mai cu seamă din cauza vântului turbat de pe creastă, și a negurei care nu ne slăbea cu nici un chip, am fost nevoiți — cu regret — să plecăm, după o jumătate de oră dela sosire. La 11^h și 30', am luat creasta Pietrei către S., adică către spărtura mare din tre Piatra-Mare și Pietricica. Am urmat cam 300 m. în direcția aceea, cam tot pe sub creastă, din cauza vântului, și apoi am început degringolada, făcând un mare arc de cerc, trecând pe lângă *stâncile găurite*, pe cari le atinsesem și la escaladă și de acolo am mers drept în jos, la cabana Grindu, unde eram la orele 12 și 30'. Aci am mâncat câte ceva, Vlad Anghel ne-a părăsit, ducându-se la Zărnești, și la ora 1 p. m. ne-am luat din nou picioarele la spinare, pentru ca o jumătate de oră mai târziu să ajungem la stâna din Grindu (Stinghie, distanță circa 4 km), unde am făcut un popas de o oră. Porniți la 2^{1/2} p. m., am trecut la 3 pe la stâna lui Dulamă, de unde am urmat exact, până în Dâmbovicioara, drumul pe care venisem. În sat am ajuns pe ploaie, la 6^h seara, fără nici o altă peripecie (distanță totală parcursă din vârful *La Om*, circa 14 km) și am tras la acelaș han.

III. — Dela Dâmbovicioara la Sinaia. — Acuma trebuia să ne gândim la întoarcere, căci ne îndepliniseam cu prisoșință programul. Mărturisim că cu regret vedeam momentul, reintrării în oraș și reînceperei vieței comode de toate zilele.

Dupe o noapte întremătoare și foarte bună, în care caractăractele cerului au turnat cu găleata fără intrerupere, am plecat din acest plăcut sat la orele 8^{1/2} din dimineața celei de a șeasea zi (vineri 11 Octombrie), tot pe ploaie, care se mai potolise. Drumul scurtat ce am urmat a fost următorul:

în sus pe V. Ișvorului cam 300 m. pe un drumușor până la biserică satului, de unde am lăsat numita vale la dreapta noastră, noi suind încă 300 m. pe acelaș drum, printre pajiști frumoase, până la un pârleaz. Dela pârleaz am intrat pe vâlceaua Ișvorașu, pe care am urmat-o cam 200 m. până la cheița ei. Ploaia reîncepuse cu furie, foarte rece și cu vânt puternic. La cheiță am părăsit vâlceaua, care răspunde tocmai la Giuvala și am luat-o la dreapta pe o pantă repede, pe care am traversat-o de-acurmezișul. Am urcat apoi drept în sus, sărind și câteva garduri și făcând de unde am plecat un semicerc complet. Cu toată ploaia, nu ne-am putut oprî de a admiră frumoasa vedere asupra satului. Dupe ce am trecut pe la ultima casă, am coborât din nou în Valea Ișvorului, zisă pe acolo și a Muerii și am eșit la 9^h 30' a. m. în șoseaua națională Rucăr-Giuvala la km 90 (distanță 3 km).

Am descris pe larg drumul acesta, fiindcă este mai scurt ca cel obișnuit cu vre-o 4-5 km, să că pentru un caz de vreme rea, prinde bine. Oricât de seteriști suntem noi, mărturisim, că grozav începeam să simțim udătura și răceala ploaiei. Și cât mai aveam până la Strunga sau la Peștera Ialomiței? Iubitul nostru tovarăș, moș Nălucă, începuse să bombănească de-a-binelea.

În șosea, n'am stat nici un moment, ci am pornit imediat pe valea Urdei în jos, urmând drumul clasic Rucăr-Strunga. Succesiv am trecut prin valea Giuvalei, valea Fundățica, prin cătunul cu acelaș nume, pe la gura văei Cheei, prin v. Rudărita și apoi prin muchea versantului S. și S.-Etic al masivului Sf. Ilie, am ajuns la stâna dela *goliște* la 12 ore, unde ne-am oprit de am făcut focul ca să ne uscăm, căci pe deosebit eram uzi la piele de ploaia mare, iar pe de alta uzi de multă transpirație, provocată de munca mare ce trebuise să desvoltăm, din cauza noroiului și mai cu seamă a hainelor ude cari cântăreau probabil zeci de kgr.

La goliște, sau *la gol*, era viscol, și munții se albiseră binișor. Desigur, vre-unul din noi era prea păcătos, căci altfel nu înțelegem cum zeul alpinistilor ar fi lăsat capricioasa natură să ne lovească atât de cumplit. Dupe ce am mâncat și ne-am uscat, dar mai cu seamă dupe ce am fost bine înecați de fum, am plecat din nou, la 2 p. m. spre Curmătura Fiarelor dela Pietrele-Albe. La început poteca a mers cam

2 km printre brazi tăiați sau în picioare, greu încărcați de zăpada multă ce căzuse, încât orientarea ne era ușoară. Nu putem descrie feeria acestui drum, care odată ce părăseă complet pădurea, era greu de dibuit, din cauza viscolului furios, care ne orbea. Se înțelege că n-am putut luă nici fotografii. La 3^h15' eram la Curmătura Fiarelor unde, deși toti cinci cunoșteam bine drumul, ne-am rătăcit, înșelați de enormele troene de zăpadă, cari schimbau cu totul aspectul muntilor. Noroc că fără prea multă greutate ne-am putut regăsi poteca spre Strunga (distanța dela Dâmbovicioara 17 km). N'avem nimica nou de spus despre drumul acesta, pe care-l făceam acumă în sens invers, pe un viscol cumplit și pe o zăpadă care pe alocuri ajunsese la 2 m. Orășeni, cari stați comod așezăți în fotoliu la gura sobei, și citiți această descripție, nici nu vă închipuiți ce va să zică să te află pe creasta muntilor, pe viscol, la 2.000 m. alt. Noi să vă spunem ce devenise mersul nostru, ce am avut de luptat cu zăpada și ce am avut de suferit dela vântul înghețat, care pe frontieră, cu toate hainele și flanelele, ne pătrundează până în măduva oaselor. Eram pătrunși și uzi până la piele, sleiți aproape de înnotarea prin zăpadă, încât cu toții începusem să suspinăm dupe un adăpost. Dar la Strunga nu fuse chip să ne oprim. Am spus de ce n'aveam unde stă, aşă că pe lângă cei 27 km dela Dâmbovicioara la Strunga, furăm nevoiți să mai facem încă 4^{1/2} km ca să mergem la Schitul Peștera Ialomiței. Și, doamne, ce de zăpadă se mai adunase pe acel drum. La un moment dat, Megelea s'a prăvălit cu cal cu tot, pe marginea unei pante și nu s'a oprit decât jos în Ialomița. Credeam că o să-i adunăm bucatele, când colo n'au avut nimica căci stratul de zăpadă fusese destul de gros, ca ei să nu-și facă nici un rău. La 7^h 15' seara eram la peșteră, într'o oadă caldă și uscată (distanța dela Dâmbovicioara 31^{1/2} km).

Acuma că făcusem acest drum, pe o astfel de vreme, nu ne păreă rău de loc, ba chiar ne plăcuse. Munții sub linșoliul acela alb, prezintau un aspect absolut feeric și fantastic.

Oricine își poate închipui mirarea călugărilor, văzându-ne sosind la ei, în toiu iernei. Credem, că niciodată și nimănu, Schitul dela Peștera Ialomiței, nu i-a folosit mai mult și nu i-a făcut un bine mai mare ca nouă, în seara de vineri 11 Oct. 1913. Ne-am uscat de tot și ne-am odihnit aşă de

bine, încât a doua zi 12 Oct. a şeaptea zi de excursiune eram în stare s'o reîncepem d'acapo.

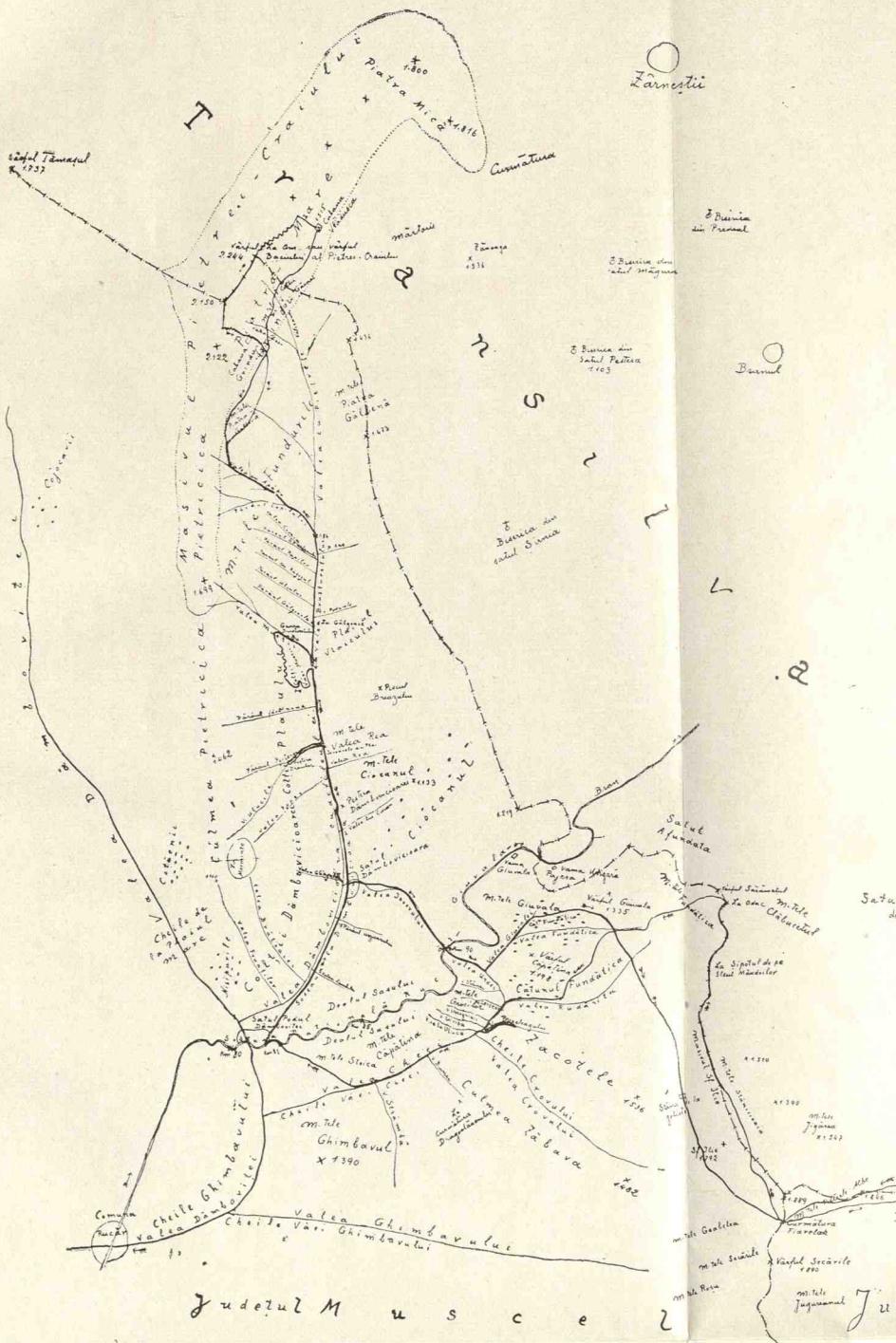
Sâmbătă dimineaţa, dupe o mică plimbare pe Ialomiţa în sus, ca s'o vedem sub zăpadă, am părăsit schitul la orele 10 dim. luând drumul obicinuit pe la Lăptici şi Vârful-cu-dor, la Sinaia. Aerul era foarte rece, limpede, și zăpada proaspăt căzută acoperează munții, ca o manta de ermină, a cărei margine era tocmai jos, spre Sinaia, cam la altitudinea chioșcului Davila. De acolo în jos, nu mai era zăpadă. În Sinaia am ajuns cu bine la orele 4 p. m. și cu acceleratul de 6^h 15' am plecat la Bucureşti, mulțumiți și transportați și azi de spectacolele de neuitat pe cari le văzuserăm ¹⁾.

Sinaia, Ianuarie 1914.

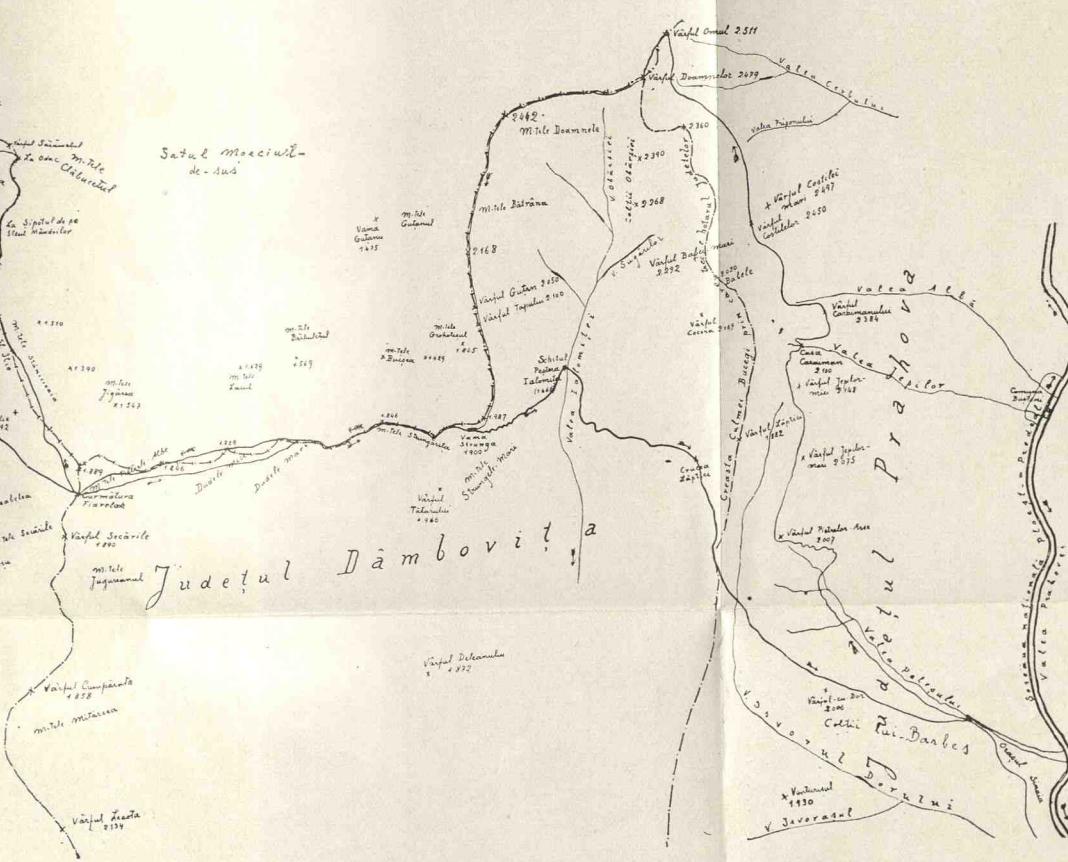
---

1) Cine dorește și alte detalii asupra Masivului Piatra-Crai, precum și asupra itinerarelor descrise mai sus, să consulte și lucrarea noastră intitulată: „In Munții Sinaiei, Rucărului și Branului“.

Valea Dâmbovicioarei și drumul de urcă la vârful Pietrei-Craivului, pe partea estică, sunt însă mai exact și cu mult mai complet descrise în acest articol.

J u d e z u l M u s c e L

Schită geografică aproximativă a regiunii muntoase, dela frontieră, cuprinsă între Sinaia și masivul Piatra-Craiu, putând servi la excursiunea Sinaia - Piatra-Crai, sau la alte excursii.

de
Michai I. Gold-Haret

Membru al Clubului Alpin Francez și al Societății Regale Române de Geografie 1915

Scara aproximativă 1/100.000.

Notă. Cele mai multe altitudini sunt luate după hărțile Marelui Stat Major.

O EXPLORARE ÎN COLȚII LUI BARBEȘ ȘI ÎN MUNTELE VÎNTURIȘU

de MICHAEL I. G.-HARET

Membru al Clubului Alpin Francez și
al Soc. Regale Române de Geografie.

Muntele Vînturișu¹⁾, al cărui vârf principal se ridică până la aproape 2.000 m alt. (1.930), este un necunoscut, atât pentru marea masă a vizitatorilor văei Prahovei, cât și pentru toată categoria turiștilor și excursioniștilor de Sf. Ana și de Lăptăria Regală. El este cunoscut numai de câțiva aleși cărora le place ca felul lor de a fi să corespundă pe deplin titlului de alpinist ce au adoptat. Dar aceștia, foarte puțini la noi în țară, se pot numără pe degete, încât n' am spus decât adevarul, zicând *că Vînturișul e un necunoscut*. Tot același lucru trebuie să spunem de *Colții lui Barbeș*, minunat și interesant munte, cunoscut de inginerul Carol Golld, bunicul nostru, care vorbește de el într'o hotărnicie a lui făcută în 1837—1842. (Hotărnicia în biblioteca noastră personală).

1) Numele muntelui *Vînturișul*, vine dela cele două cascade mari numite *cascadele Vînturișul* iar nu *cascadele Vînturișului*. De altfel ţărani îl zic pur și simplu *Vînturiș*, adică *vînturiș* este cuvântul prin care desemnează ei o cascadă foarte înaltă, cu apă multă, vizibilă dela distanță mare și al cărei sgomot de cădere este asurzitor.

Vaillant, unul din primii exploratori ai Bucegilor a cunoscut muntele *Vînturișul*, pe care îl numește chiar cu acest nume în descrierea excursiuniei ce a făcut în 1839. (Vezi articolul următor). Aceasta probează în mod evident că *Vînturișul* este o numire veche, numire pe care acest munte a purtat-o totdeauna.

Notă. — Reproducerea întregului articol, sau a unor părți, pasajii ori citate, este absolut interzisă, fără citarea autorului și a anuarului S. T. R. Reproducerea fotografiilor strict interzisă.

Stânci golașe, pante ierboase repezi, pereți uriași, isvoare nesecate, cascade considerabile, grohotișuri impracticabile, prăpăstii spăimântătoare, floră poate mai interesantă ca aceea a *brâului Caraimanului*, păduri virgine de fag și brad, brâne periculoase, puncte de vedere remarcabile și fotografiabile, sunt atâtea și atâtea cauze, cari ar trebui să atragă mai mult pe bucegiști. Încă un punct în favoarea lor ar fi și faptul că sunt foarte sălbateci; ei ar putea satisface pe deplin, gustul doritorilor de locuri și spectacole nestricate de om.

Ca aşezare geografică Vînturișu și Colții lui Barbeș, fac parte din culmea Bucegilor, lanțul despre Prahova.

Vînturișul se mărginește la N. cu *Vârful-cu-dor* și valea *Isvorul-Dorului*; la W. cu *Nucetul* (1.884); la S.-W. cu *Oboarele* (1.712); la S. cu *Păduchiosul* (1.700) și la E. se află coprins între văile *Isvorul-Dorului* și *Isvorașului*, întinzându-și picioarele până la confluența acestor două văi, confluență numai la jumătate de km de *podul Isov* al șoselei Sinaia-Moroeni.

Sus la N. am spus că Vînturișul se hotărăște cu *Vârful-cu-dor*; în realitate însă, el vine în atingere cu *Colții lui Barbeș*, cari fac parte integrantă din *Vârful-cu-dor*.

Dupe unii *Colții lui Barbeș* ar fi un munte de sine stătător. Nu împărtășim această părere, pentru motivul că formând o singură și nedespărțită masă cu *Vârful-cu-dor*, se prezintă împreună cu acesta ca un singur bloc. Prin urmare *Colții lui Barbeș*, nu sunt un munte propriu zis, ci numai un versant, versantul sudic al muntelui Furnica, căci dupe cum am spus-o altă dată¹⁾), *Vârful-cu-dor* nu este decât unul din vârfurile marelui munte Furnica. Tânăruii localnici îi socotesc tot astă. Pentru ei nu există decât *plaiul Colții lui Barbeș*. Pentru claritate, ne vom servî însă câteodată în descrierea de mai jos de cuvântul *muntele Colții lui Barbeș*.

Plaiul Colților lui Barbeș, care începe chiar dela sudul și de sub *Vârful-cu-dor*, se coboară până în apa Prahovei. Spitalul din Sinaia și cătunul Isov sunt zidite pe ultimele prelungiri ale *Colților lui Barbeș*. Evident deci, că pentru a

1) Vezi lucrarea noastră: „In munții Sinaiei, Rucărului și Branului”.

merge la Vînturișu direct dela Sinaia, adică pe la E., trebuie să parcurgem întregul plai Colții lui Barbeș.

Valea *Isvorul-Dorului*, desparte muntele Vînturișu de Colții lui Barbeș, formând între ei chiar la baza peretelui stâncos, și sub vârfuri, o depresiune uriașă, de aproximativ 300 m adâncime. Baza cascadei Vînturișu are 1.600 m alt., partea superioară a numitei cascade 1.750 m, vârful Vînturi-

Clișeu M. G.-Haret.

Unul din lacurile superioare ale Văii Isvorul Dorului.

șului 1.930 m și creasta cea mai înaltă a Colților lui Barbeș 1.900 m.

Această vale care vine tocmai de sub Babele din Căraimă, este unică în Bucegi, prin mărimea cascadelor sale și mai cu seamă prin volumul uriaș al bolovanilor ce-i încurcă cursul. Din această cauză, odată ajunși deasupra primei cascade mari, suntem opriți în loc de prăpăstile fără fund, cari se urmează fără intrerupere dela altitudinea de 1.750 m până la cea de 1.040 m. Pe această porțiune, lungă abia de 1.500 m valea este absolut impracticabilă.

Colții lui Barbeș se află în totalitate în jud. Prahova, iar Vînturișul este împărțit în două jumătăți egale, de hotarul despărțitor al județelor Prahova și Dâmbovița, care hotar

trece prin vârful cel mare al acestui munte, prin creasta *pi-ciorului Zadelor* și răspunde drept la *podul Isvor*.

Există oarecare deosebire între acești doi munți, în ceea ce privește constituția lor geologică. Pe când în Colții lui Barbeș predomină conglomeratele cenomaniene, Vînturișul ar fi constituit aproape exclusiv din calcaruri titonice, aceleași din cari este format și vecinul său, colosalul munte *Dichiul*.

Având ocazia să cunoaștem la Sinaia, pe locuitorul Ion Gâtej, născut și crescut atât el cât și părinții lui în Isvor, și având în vedere că acesta este un om foarte deștept, l-am rugat ca într'o duminecă să ne servească de călăuză, pentru o explorare amănunțită a minunaților munți Vînturiș și Colții lui Barbeș. Călcasem în două rânduri acești prăpăstioși munți, însă totdeauna fără călăuză, aşă că forțamamente nu le putusem pătrunde toate secretele.

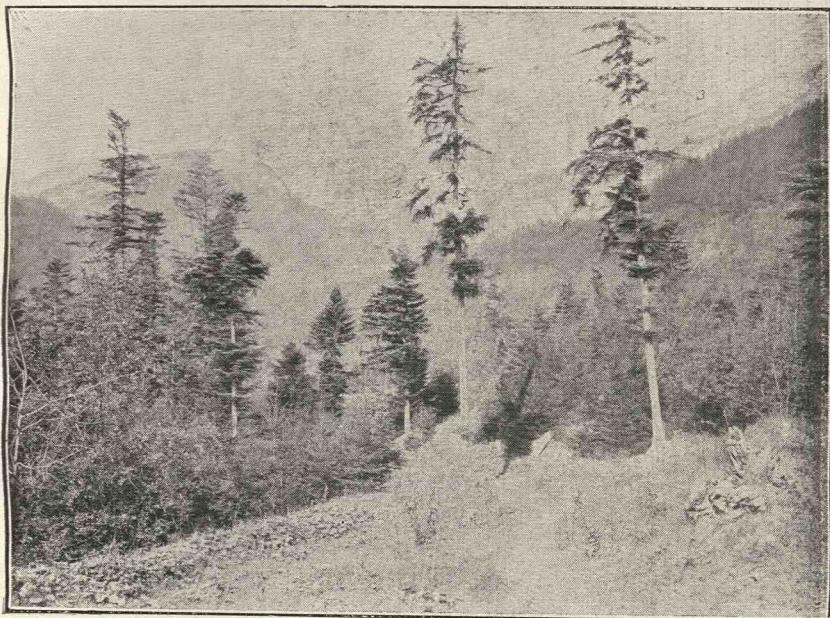
„Ca să-și mai amintească din tinerețe și de timpurile haiducești“, Ion Gâtej primă propunerea noastră și în ziua de duminecă 23 August 1915, pe un timp frumos, a plecat spre locuri necunoscute, o caravană compusă din următoarele cinci persoane: neobositul și veșnic Tânărul moș Nălucă, Spiru Gold-Haret elev inger, Ion Gâtej călăuză, un băețandru care ne ducea aparatul fotografic cu necesarele și subsemnatul.

Bine echipați, cu crampoane, cu secure, cu frânghie, dar mai cu seamă cu merinde din belșug, pe cari fiecare și le duceă în spinare, subsemnatul având în plus și erbariul cu cărtile botanice, am pornit la ora 7 dim. din Sinaia, apucând Calea Codrului spre podul Isvor. Am urmat această admirabilă — și nu îndestul de frequentată — șosea, până la km. 2.⁶⁰⁰ adică până la valea Zgarburei, am trecut podul, și am lăsat șoseaua la stânga, luând la dreapta un vechiu și părăsit drum natural de căruțe, care duce la *captările de apă dela Vînturișu*, rău numite aşă, fiindcă apa isvorăște din chiar peretele Colților lui Barbeș.

Acest drum, plăcut de parcurs, nu sue prea tare. El taie în două un vechi parchet de pădure, exploatat, și replantat de mulți ani de zile, de Eforia Sp. Civile din București, cu brad, larice și pin. La $1\frac{1}{2}$ km dela calea Codrului am ajuns într'o mică poeniță situată pe o creastă — de unde vederea ce se deschide în față — spre munți — este grandioasă (vezi

planșa). Vînturișul întreg, Mogâldeața sau clinul Vînturișului și Colții-lui-Barbeș, se arată în toată splendoarea lor.

La 2 km dela calea Codrului, trecurăm peste valea Căldărei, ce-și trage începuturile din scursurile de sub stâna din Colți. În acest punct eram la 9^h dim., de oarece pe drum am mai zăbovit făcând botanică și fotografie. Altfel timpul normal necesar ar fi fost o oră și un sfert. De acolo în sus, necon-

Cfiseu M. G.-Haret.

1. Vârful Vînturișului.
2. Clinul Vînturișului.
3. Creasta Colților lui Barbeș.
4. La Bisericuță.
5. Cascada mare Vînturișu.

Vedere luată din poiana de deasupra Căei Codrului.

tenit am avut în față prăpăstioșii munți pe cari trebuiă să-i escaladăm.

Drumul își păstrează acelaș caracter încă un km (3 km dela calea Codrului), până în valea Stânei, care vine chiar dela fântânița de lângă și din josul Vârfului-cu-dor.

În valea Stânei, pentru trecerea tuburilor de apă, capitată pentru completarea alimentării orașului Sinaia, s'a

construit un tunel, în lungime de 30 m. Azi acest tunel este complet astupat, încât nici nu i se mai cunosc urmele.

Dela valea Stânei în sus, caracterul drumului se schimbă, devenind foarte sălbatec și neumblat. El străbate o pădure deasă și bătrâna (50—70 ani) de fag și brad, amestecați în părți egale, și sunt când mai tare, când foarte tare, când coboară, urmând mereu plaiul Colților lui Barbeș.

Repede am ajuns la primul rezervor de captare, apoi la al doilea și în fine la al treilea și ultimul, situat chiar la baza peretelui stâncos al Colților lui Barbeș din careiese apa. La ora 10 eram acolo (dist. dela începutul căei Codrului 6.750 m). Ceva mai jos de acest mare rezervor, am găsit ruina casei în care au locuit inginerii constructori ai rezervoarelor.

Dupe un mic dejun, dar mai cu seamă dupe ce am făcut o bună provizie de apă, fiind siguri că toată ziua nu vom mai găsi, am plecat la asalt, hotărîți să cheltuim toată energia de care eram capabili, pentru a trece la Vîntru-rișu de partea cealaltă a văei, adică pe dreapta văei Ișvorul Dorului, de oarece dupe cele spuse la începutul descrierii, se înțelege că ne aflăm pe stânga ei.

La ora 11 am plecat. De drum sau potecă nici pome-neală. Toată nădejdea era în călăuza ce aveam și în instinctul nostru de montagnarzi. Locurile erau extrem de grele, de sălbaticice și de pustii.

Am luat-o spre N.-W., urmând mai mult sau mai puțin transversal panta considerabilă a muntelui, și cam dupe 200 m am ajuns la *Vâlcelul Dracului*, strîmt (3 m), dar periculos de trecut din cauza pantei sale excesive și a albiei sale impracticabile, scobită și lustruită perfect într'un singur bloc compact de ardesie.

Vâlcelul Dracului l'am trecut cu bine, grație unui brad ce l'am aruncat ca o punte peste gol. Dincolo am întâlnit același fel de pante mari (55° — 65° inclinație), pe cari le parcuserăm tot cam transversal. Curând am ajuns pentru a doua oară (prima fiind la ultimul rezervor) la baza peretelui stâncos al Colților lui Barbeș.

Aducându-ne în acea regiune, călăuza noastră ne rezervașe o mare surpriză. În adevăr, acolo am găsit urmele trecerii sau sederei, haiducilor și bandiților cari mișunau în trecut prin valea Prahovei. Uriasul perete stâncos, care-și

ridică fruntea către cer până la 200 sau 300 m, este îmbrăcată pe o bună înălțime (circa 40—50 m) de o bâtrână plantă agățătoare, care credem a fi, de oarece n'avea floare, o *ederă*, (*hedera helix L.*). Remarcăm însă, că ederă crescută în mod sălbatec, n'am găsit niciodată în Bucegi, la altitudinea aceea, deși este o altitudine la care în alți munți ea crește sălbatecă.

Legenda spune că această plantă, numită de Ion Gâtej precum și de bâtrâni din Sinaia, *viță de Dobrogea*, a fost plantată acolo de către haiducii cari singuri stăpâneau și cunoșteau acele locuri, pe la începutul secolului trecut. Tulpina acestui arbust, are la bază un diametru de 20 centimetri.

În anii formării Sinaiei, mulți și din toate părțile au venit, să caute această viță, crezând că ea arată locul unde ar fi ascunsă o comoară. Guidul nostru, a fost și el, unul din acei căutători de comori și ne spunea că între anii 1880—84, ca băețandru, a rătăcit pe brânele Colților lui Barbeș și ale Vînturișului, zile și săptămâni întregi, ca să dea peste *viță de Dobrogea*, peste *cei opt paltini* și peste *peștera cu comoara*. Vița și paltinii i-a găsit: comoara naturală că nu. De aceea cunoaște el, mai bine ca oricare altul acele pustietăți.

Lucru cert este că alături de acea plantă, sunt niște trepte săpate, vizibil de mâna omenească, chiar în peretele stâncos, până la o înălțime considerabilă. Cine a săpat acele trepte; și în ce scop? Uzura imprimată de timpuri și intemperii, le face azi improprii pentru urcuș; ea ne arată însă că trebuie să fie ani și zeci de ani, dacă nu sute, de când treptele au fost săpate. Legenda mai spune, că în mijlocul acelui perete stâncos — unde se află un fel de repaos — ar fi și gura peșterei în care bandiții ascundeau bogățiile furate.

N-ar fi imposibil, ca prin acele locuri să fi fost ascunzătorile bandiților. Coincidențele o arată. Apoi, numitul punct, se află numai la 500 m departe de ultimul rezervor de captare. Cu alte cuvinte, ascunzătorile lor se aflau la mică distanță de apă și de locuri practicabile, până unde puteau veni cu caii. Ceva mai mult; stârca dela captare, cu așezarea ei specială, ar fi putut servi ca un bunicel grajd natural, bine adăpostit și cu pășune din belșug împrejur. Legenda menționează și ea acest lucru.

Tot lângă peretele cu scară și cu ederă, se mai află și doi

brazi groși (50 cm. diametru), azi uscați, crescute chiar alătura de stâncă. Crăcile lor, se vede, au fost curățite de mâna de om, până în vîrf. În ce scop? Poate că cercetări metodice și bine conduse ar descoperi lucruri interesante, în ceeace privește trecutul Bucegilor și al văei Prahovei. În fine tot în acest punct, se văd nenumărate resturi de scări de lemn, complet putrede, arătând căutările făcute acum 30—40 ani. De ar putea vorbi, multe ar avea de spus acea stâncă veșnică, dar mai cu seamă ar putea însără pe cei ce și-au rupt coastele și picioarele (în adevăratul înțeles al cuvântului), umblând dupe comori imaginare.

În această sălbatecă și pustie regiune, evocatoare de timpuri vechi, eram la 11^h 30' a. m.

De acolo am plecat către N.-W., deacurmezișul pantelor și am trecut pe deasupra poenei *Alunișul Vînturișului*, în realitatea o râpă acoperită de aluni. Am fi putut coborî în această poiană (1.200 m), de unde eșiam în *Cracii Isvorășelor* — un pârâu format din trei ramuri — și de acolo suiam drept la Vînturișu. Fiindcă mai aveam de văzut locuri interesante în Colții lui Barbeș am renunțat la acel drum cu mult mai ușor.

În rezumat noi trebuiă să ieşim la cascada mare Vînturișu (150 m înălțime). Pentru aceasta am urmat mereu, brânele dela baza zidului celui mare al Colților lui Barbeș. La 1 km dela captări, am traversat o a doua vâlcea, mai puțin prăpăstioasă, dar încurcată de o urzicărie prin care cu greu ne-am putut deschide calea. Pe malul ei drept am avut de escaladat o pantă aproape verticală (80° inclinație), către W. înaltă de 200 m și îndreptată către zidul cel mai mare și cel din urmă al colților lui Barbeș, în vârful căror trebuiă să ajungem, înainte de a coborî la cascada mare Vînturișu. Credem că e inutil să mai adăugăm că urcușurile acestea în pantă excesivă, le-am suit pe toate servindu-ne de genunchi și de mâini, tot aşă de mult ca și de picioare.

Tot urcând din greu, am ajuns la un vâlcel, care vine tot de sub Vârful-cu-dor. L-am trecut cu bine, apoi am escaladat malul opus (drept), lung de 100 m și aproape perpendicular (70°). De acolo, tot în zig-zag, am ridicat pantă mare (60°) a muntelui către vârf și la 12^h ziua eram în *vâlcelul cu Pietriș*, care se varsă ceva mai jos în vâlcelul pomenit mai

sus (2 km dela captări). Acum am început urcușul *vâlcelului cu Pietriș*, care mai nimerit ar fi fost botezat *surpătura cu Pietriș*. Am suit acel grohotiș, de bolovani uriași, pe circa 400 m și apoi am luat-o la stânga pe o brâniță, de unde am răzbit deasupra pe primul colț stâncos al Colților lui Barbeș, izolat, prăpăstios și numit *Colțul Paltinilor*.

Colțul Paltinilor trebuie să fie fost pe vremuri (și legenda o confirmă), unul din punctele de observație ale bandiților, de oarece vederea e foarte întinsă spre captări, spre poenile Vînturișului, dar mai cu seamă spre valea Prahovei.

Inainte de a merge cu descrierea mai departe, ca botanist amator, trebuie să spunem că pe vâlcelul cu Pietriș, am aflat o floră sub-alpină și alpină, absolut virgină, care este probabil în toată splendoarea ei pe la mijlocul lui August. În momentul în care am făcut noi excursiunea am găsit puține plante în floare, dar destul de interesante ca să ne mulțumească. Cităm printre acestea pe : *Geranium coerulatum* Schur. rară plantă alpestră care crește în Piatra-Crai, în valea Jepilor și pe brâul mare al Caraimanului, și pe *Conioselinum Fischeri*. Vim et Grab, interesantă ombeliferă pe care noi n'am mai găsit-o în Bucegi, ci numai pe valea Dâmbovițioarei, dela Brusturet în sus, unde este destul de frequentă.

La stânga de Colțul Paltinilor (cum stăm cu față spre Prahova), se află un alt colț cu o poiană deasupra numită poiana dela *Bordeiul Haiducilor*.

Ne-am cățărât și acolo unde în adevăr se cunosc bine urmele unei locuințe omenești. Deși colțul, la Bordeiul Haiducilor este cam cu o sută m mai sus decât Colțul Paltinilor, vederea nu e de loc întinsă. Dela Bordeiul Haiducilor, ne-am întors la Colțul Paltinilor cu destulă greutate, *Surpătura cu Pietriș* fiind mai dificil de scoborit decât de urcat.

Din colțul Paltinilor am luat-o de-a creasta tot pe sub peretele uriaș al Colților lui Barbeș și am ajuns la cei *Opt paltini bătrâni* (1.600 m), plantați acolo se zice de către haiduci și crescuți pe marginea unei prăpăstii la distanțe de 10 m până la 50 m în linie matematic dreaptă. Cine poate, să explice următoarele trei coincidențe: opt arbori bătrâni (au diametrele între 80 cm și 1 m) crescute pe o lungime de 300 m în linie perfect dreaptă; acești opt arbori sunt de o specie cu totul diferită esenței care crește pe Colții lui Barbeș, la alti-

tudinile acelea, esență care compune întreaga pădure: acești opt arbori sunt de o specie din care nu se mai găsește absolut nici un alt exemplar, decât cu trei sute metri mai jos în altitudine.

Dela *cei opt paltini*, tot pe brâne și pe stânci am ajuns în valea Bisericuței, vecină cu Vînturișu, și numită aşă fiind că pe un colț de stâncă foarte înalt (1.760 m) — pe care l-am vizitat — de pe malul ei drept se află, în picioare încă, o foarte veche cruce de stejar, cu acoperiș. Acoperișul e căzut alături și în stare de completă putrefacție. Crucea n'are inscripție. Legenda spune că acolo se duceau haiducii de se închinau.

In jos și cam în dreptul *Colțului cu Bisericuța*, se vede a doua mare cascadă Vînturișu, care dupe călăuza noastră e mai mare ca prima.

Din valea Bisericuței, nu cu mare greutate, am ieșit sus, pe creasta Colților lui Barbeș (1.900 m), de unde vedere spre Prahova este extraordinar de întinsă.

De pe creasta colților, se poate merge la Vârful-cudor într'o oră; în vârful mare al Vînturișului în două ore și jumătate și la Chioșcul Davila, pe sub stâna din colți, în trei ore.

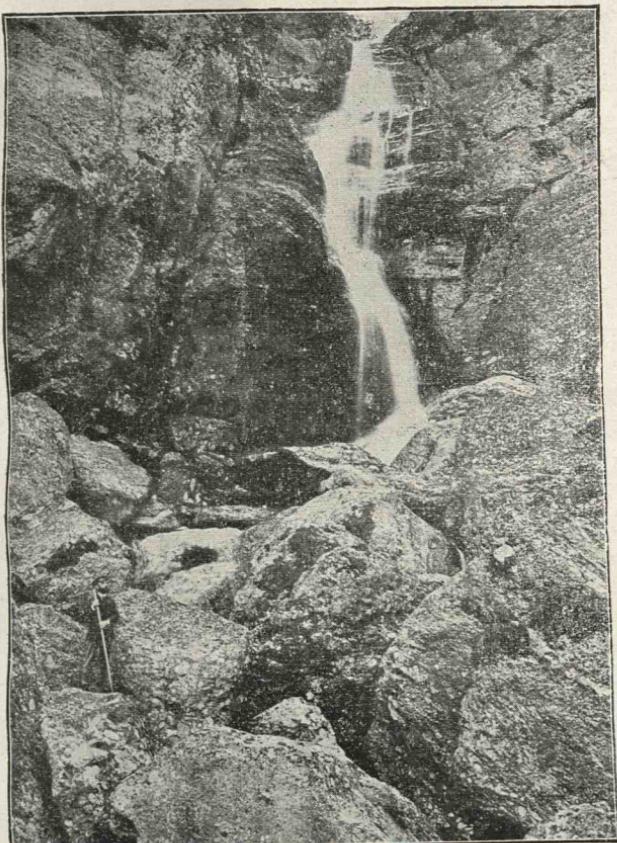
Cum noi voi am să visităm Vînturișul prin partea lui Estică, ne-am întors înapoi sub colțul cu Bisericuța, și apoi prin două brâne înguste către S.-W., am ieșit la prima mare cascadă Vînturișu (1.600 m), înaltă de 150 m. A doua mare cascadă Vînturișu (1.450 m) înaltă de circa 100 la 200 m, de care am vorbit mai sus, nu este accesibilă decât pe la baza ei prin poiana *Alunișul Vînturișului*. Trecerea de pe stânga unde ne aflam, pe dreapta văiei Isvorului, este foarte anevoieasă, din cauza bolovanilor uriași, lustruiți ca sticla, grămădiți unul peste altul pe o pantă spăimântătoare.

Valea am străbătut-o chiar pe sub cascadă, prin tunel natural de piatră, lung de 8 m care are una din deschideri chiar în punctul unde cade apa. A trebuit să luăm această baie rece forțată, de dragul Vînturișului pe care voi am să-l vizităm cu orice chip. Noroc că apele erau scăzute, ca de obicei la finele lui August, aşă că nu ne-am udat prea rău. Timpul care până atunci fusese foarte frumos, a început deodată să se schimbe. Nori negri amenințători se adunau pe

cer cu repeziciune și aerul a cărei temperatură fusese aderat primăveritică, se răcî în mod brusc.

Cascada Vînturisu trecută, eră trecută și prima parte și cea mai grea a excursiuniei. Mulțumirea noastră eră mare căci mâinile și genunchii se resimțeau grozav de atâta escaladă pe stânci și pe pante drepte ca peretele.

Plecând de sub cascadă, pe Vînturișu, un nou urcuș, tot

Clișeu M. G.-Haret.
Cascada Vînturișu.

așă de plăcut (75°), ne așteptă, lung de 200 m. Din vârful lui am scoborît în așă zisa *valea Vînturișului* de o formătie foarte curioasă. Un strat de ardesie, foarte friabilă, de 20 până la 25 m grosime, susține în această regiune, întreaga masă colosală a muntelui, compusă din conglomerate, din

gresii dar mai cu seamă din calcaruri. Această ardesie s'a măcinat, astfel că marginile pereților de stâncă stau suspenstate în aer pe o adâncime, care pe alocuri ajunge la 4 m. În dreptul acestor săpături, stâncă prezintă mari crăpături, care formează adevărate turnuri de piatră, gata să se prăvălească în vale la cel dintâi prilej. Nu-și poate închipui cineva aspectul fantastic și bizar, pe care-l are această vale din cauza formațiilor de mai sus.

Trecerea prin valea Vînturișului înseamnă ocolirea pe sub vârf a *Clinului Vînturișului*.

Din valea Vînturișului, relativ ușor și în scurt timp (20 minute), am ajuns, în *poenile Vînturișului* și la *Mucha Zadelor*¹⁾ (1.800 m) unde eram la orele 3 p. m. (dist. dela capătă circa 6 km). Pe muchea Zadelor, voi am să stăm, să îmbucăm câte ceva, să ne odihnim și să suim în vârful mare al Vînturișului (1.930 m; timp necesar 30').

Nu ne-am putut îndeplini nici una din aceste dorințe, fiindcă aproape pe neașteptate s'a pornit un vânt îngrozitor, însotit de o ploaie înghețată, care ne-a gonit pe sub zadele din pădure. Mare nenoroc pe capul nostru. Dupe o zi dificilă ca aceea, să nu-ți poți îndeplini programul până la fine, din cauza vremei rele care te-a prins pe un colț izolat, încunjurat de toate părțile de prăpastii fără fund, înseamnă mai mult decât nenoroc. Obicinuți însă cū aceste inevitabile mici neplăceri, și văzând că timpul urât se întețește, am plecat dupe o oră spre casă, tot pe ploaie.

Poenile Vînturișului, spune legenda, serveau haiducilor să-și pască caii. Drum practicabil pentru cai este numai pe la spate (W). El vine prin *picioarul Porcului* dela Pădu-

1) *Zad, zadă*, la plural *zade, zadelor*, este numele vechi popular al unui splendid arbore din familia Coniferelor, numit în știință *Larix sibirica* Led. Azi acestui arbore i se zice *larice*, chiar de către țărani dela munte. Nimenea de pe valea Prahovei, sau din Bucegi, nu mai poate spune ce înseamnă *zadă*, nici chiar Ion Gâtej al nostru, care totuși stie atât de multe.

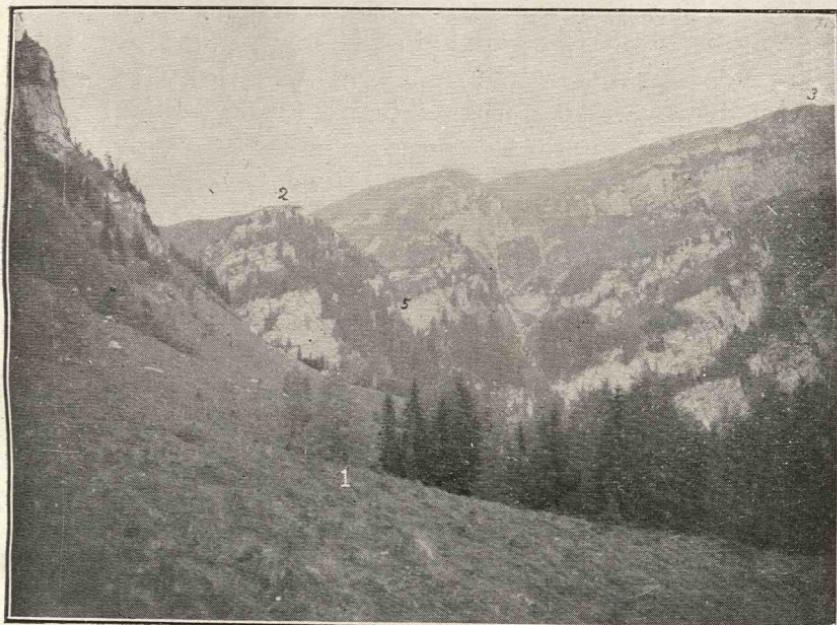
Pădurile din regiunea alpină a muntelui Vînturișul (1.600—1.750 m.) sunt în majoritate formate din *Larix sibirica*, iar poenile Vînturișului în special sunt mărginită de toate părțile mai numai de larice. De aci și numele vechiu de *mucha Zadelor*.

Un cioban bătrân, pe care l-am întâlnit în aceste poeni, ni-a spus că adevăratul nume vechi al poenilor Vînturișului ar fi *Zadele Vînturișului*. Nici el însă nu știa că *Larix* este *zadă*; și zicea pur și simplu brad.

chiosul, din drumul Scropoasei. Acela fiind însă foarte lung și de ocol, am hotărît să urmăm brânele pe *picioarul Zadelor*, ca să ieșim mai repede în calea Codrului.

Ne-am păcălit însă grozav, căci am avut colosal de muncit, din cauza pantelor excesive, a timpului rău care ne facea mersul periculos prin acele locuri și a pădurilor de larice aproape impracticabile din cauza desimei lor.

La 4^h p. m. am plecat din muchea Zadelor luând ver-

Clișeu M. G.-Haret.

Vedere de pe muchea Zadelor.

1. Creasta Zadelor.
2. Clinul Vînturișului.
3. Vârful Colților lui Barbeș.
4. La Bisericuță.
5. Partea de jos a primei cascade Vînturișu.

santul sudic al muntelui, către valea Isvorașului, pe un vânt ce suflă cu turbare, gata să ne arunce în prăpastie, și pe un poloi care ne transformase în câteva minute pelerinele în adevarate carapace de ghiață. Am avut de coborît niște brâne foarte prăpăstioase, ocolind complet muntele pe la S., S.-E., E. și N.-E. până am ajuns în *poiana Zadelor*, excesiv de in-

clinată. De acolo prin *picioarul Zadelor*, mergând pe creastă dar tot cam pe versantul sudic (valea Isvoraşu), am ajuns la ora 5 p. m. la începutul unei mari păduri de fag, proprietate a Statului. Prin această pădure am ținut tot creasta prelungirei piciorului Zadelor al Vînturișului, de oarece nici urmă de potecă nu eră. Instinctul, busola și harta ne-au condus prin acele locuri. Panta pădurei tot extraordinară ca toate cele coborâte sau suite în această excursie. Pădurea aceasta, seculară și virgină în adevăratul înțeles al cuvântului, este exclusiv compusă din fagi (cu diametru de 80 cm la 1 m), drepti ca lumânarea cum azi nu se mai văd deseori. În linie dreaptă, dela hotarul de sus al ei și până jos, la confluența celor două văi, are aproximativ 5 km.

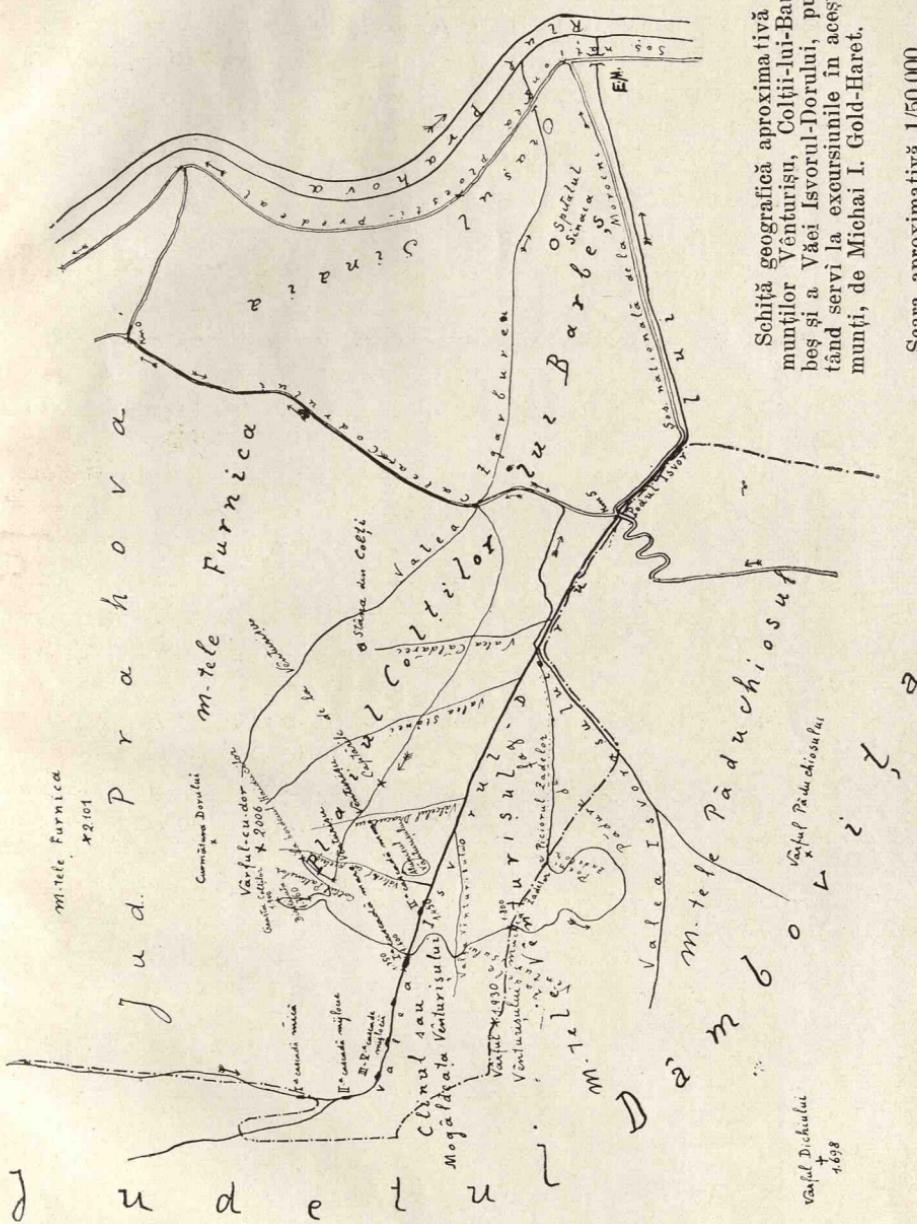
La ora 7 seara, tot pe ploaie, eram la cele două întâlniri de ape, valea *Isvorașului sau Păduchiosului*, cu valea *Isvorul Dorului*. Dupe cum am spus, această confluență se află la vre-o jumătate de km de podul Isvor.

Din acel punct, repede am ieșit în calea Codrului, la km. 4⁴⁰⁰, și la Sinaia eram la 8^h seara, pe o vreme îngrozitoare.

Mărturisim că interesul ce ne-a deșteptat cei doi munți vizitați, precum și admirabilul exercițiu de alpinism adevărat ce ne-a fost dat să îndeplinim, ne-au făcut să uităm îndată neplăcerea cauzată la urmă de timpul rău, și să nu dorim altceva decât să reîncepem excursia, pentru cercetări, mai serioase și mai aprofundate. (Dist. totală parcursă în acel drum a fost de circa 23 km).

Sinaia, Ianuarie 1916.

Notă.—Cea mai mare parte din altitudinele indicate în articolul de mai sus, sunt calculate cu barometru-altimetric al Colonelului Goulier, compensat, cu vernier mobil, dând altitudinele până la metru.

Schită geografică aproximativă a muntelui Vînturișu, Colții-lui-Băbes și a Văei Isvorul-Dorului, putând servi la excursiunile în acești munte, de Michael I. Gold-Haret.

Scara aproximativă 1/50.000.

O EXCURSIE IN BUCEGI IN 1839

de MIHAL I. G.-HARET

Membru al Clubului Alpin Francez și
al Soc. Regale Române de Geografie.

În aceste timpuri de căi ferate, de automobile și de tot soiul de mijloace repezi și comode de călătorie, în cari mai la toate stațiunile principale găsim oteluri mari, luxoase și câte odată bine organizate, cu restaurante mai mult sau mai puțin bune, dar la noi, vai! mai des proaste, excursioniștii români cred că sunt extraordinari, fiindcă reușind din când în când să se adune câțiva prieteni laolaltă, ajung să facă și ei „cu tot confortul bine înțeles“ câte un drum mai lung sau mai scurt prin munți, totdeauna înarmați cu materialul pe care civilizația modernă, li-l pune la dispoziție ca, saci de dormit, damigene cu vin, pelerine impermeabile, corturi, lăutari, conserve perfecte, hărți, liqueururi și alte alcooluri fine, aparate fotografice, crampoane, etc., etc.

Cercetări nu prea grele însă, ne arată că începând din prima jumătate a secolului trecut, se făceau excursiuni în munții românești, poate mai des decât ne închipuim noi, deși nu erau nici drumuri, nici poteci, nici oteluri, nici călăuze, nici pelerine impermeabile, dar mai cu seamă nici hărți și cabane de adăpost. Dintre toți munții, Bucegii, erau de sigur cei mai umblați, măcar că valea Prahovei dela Posada în sus, eră o adevărată pustietate, lipsită de siguranță, de sate și de orice urmă de soseacă.

Cu toate acele imense greutăți se pare că în afară de cei

Notă. — Reproducerea întregului articol, sau a unor părți, pasagii ori citate, este absolut interzisă, fără citarea autorului și a anuarului S. T. R.

animați de dorința de a vedea locuri noi, de a admiră și de a se instrui, erau și alții cari făceau acel drum în fiecare an, numai cu scopul de a curățe pe hangioaicele de pe numita vale. Strașnic exemplu că dorinței omenești, nimica nu i se poate opune.

Printre primii exploratori ai Bucegilor, am aflat de o camdată pe: Carol Golld „hotarnic-inginer“ bunicul nostru, în verile anilor 1837, 1838, 1842 și 1843 (Iulie-August): pe francezul J. A. Vaillant fost profesor la colegiul Sf. Sava, cu tovarășul său Slugerul Angelescu, în Iulie 1839; pe Barbu Catargiu în vara anului 1852; pe baronul de Talleyrand-Périgord comisarul Franciei în Principate, în August 1857, care a vizitat timp de o săptămână „les monastères les plus „en renom (Predéal, Sinaia, Lespezi, etc.) et les points les „plus élevés de la partie des Carpathes qui sépare la Valachie „de la Transylvanie“¹⁾ (page 544); pe J. Béclard²⁾, consul general al Franței în Valachia, dela 16 Iulie la 6 August 1858, când a cutreerat întreaga regiune a Sinaiei, împreună cu munteii înconjurați, probabil că și Bucegii (pag. 58—65).

Doi autori germani Johann Ehrenreich Fichtel³⁾ (1791) și Joanne Fridvaldszky⁴⁾ (1767), vorbesc în lucrările lor mineralogice-geologice de Bucegi. Însă dupe felul în care ei tratează de acești munte, ne-am făcut convingerea că nu i-au vizitat personal ci că-i descriu numai din auzite, sau în casul cel mai bun atât Fichtel cât și Fridvaldszky au explorat parte transilvană a numitului masiv, care se știe că în raport cu partea românească e mică ca întindere, deși tot așa de interesantă.

Prin urmare, acum 70—80 ani, Bucegii nu numai că nu erau necunoscuți și absolut pustii, dar din citirea scriierilor și povestirilor vechi, precum și din cercetarea ciobanilor bă-

1) „Acte și Documente relative ță Istoria Renașterei României“ publicate de Ghenadie Petrescu, Dim. A. Sturdza, etc. Vol. V, 1890. (In biblioteca Sp. Haret).

2) Idem. „Acte și Documente“, Vol. IX, 1898. (In biblioteca Sp. Haret).

3) Fichtel Johann Ehrenreich: „Mineralogische Bemerkungen von den Karpathen“, Wien, 1791, 2 vol., pag. 209—211 din vol. I. (In biblioteca noastră personală).

4) Fridvaldszky Joanne, societatis jesu sacerdote: Mineralogia magni principatus Transilvaniae seu metalla, semi-metalla, sulphura, salia, lapides et aquae conscripta a... Claudiopoli, Anno 1767, pag. 11. (In biblioteca noastră personală).

trâni, am constatat că acest imposant masiv, eră aproape tot aşă de umblat atunci ca şi azi.

În primul rând de n'ar fi fost decât nenumăratele băjenii, când Bucureştenii fugeau ca să scape de furia sau de frica vre-unui Pasvantoglu, sau de urgia vre-unui Ypsilante, şi cari adesea treceau în Ardeal luând-o pe la Vârful-cu-dor şi pe la Strunga, şi tot ar fi fost destui. Dar afară de aceştia erau ciobanii cu nenumăratele lor turme, se zice că mai numeroase pe vremea aceea decât azi, şi apoi pe ici pe colo căte un excursionist, doi, de cari se poate spune cu drept cuvânt că eră animat de focul sacru al alpinistului, căci dupe cum spuserăm, cu toate imensele greutăţi de atunci şi cu toată nesiguranţa drumurilor, ei se încumetau să înfrunte totul, numai de dragul naturei admirabile, pe care voiau s'o cunoască mai de aproape, s'o pătrundă, ca s'o poată gustă şi înțelege dupe cum merită.

Şi în această privinţă cu cât ne erau ei superiori! Căti, din cei cari urcă azi Bucegii, îi urcă numai de dragul lor şi de imensul interes pe care-l deşteaptă ei? Noi suntem convinşi că prea puţini şi acest lucru îl poate afirma oricare dintre adevăraţii iubitori ai Bucegilor. Mai toti din cei ce-i vizitează, îi sue de ochii lumiei, ca să se poată lăudă în urmă cu strălucitele lor tururi de forţă: „un drum la peşteră sau la Omul, „vă închipuiţi d-v. ce performanţă, ce voinţă şi ce putere de „învingere a greutătilor!?” Altii se duc ca să chefuiască pe sus, desonorând vre-o creastă sau vre-un vârf mareş şi minunat, cu poftele lorjosnice, de unde apoi bieţii se întorc bolnavi prăpădiţi, căci „muntele ticălosul e vinovat” zic ei, nevoind să recunoască că numai lipsa lor de cultură şi lăcomia lor îi face din oameni, neoameni, şi nevoind să ştie că muntelui nu-i trebuesc decât cei tari şi sobri. În fine o ultimă categorie din cei ce sue azi Bucegii, o formează plăcintii, cei cu spleen, cei ce-şi caută neîncetat locul şi nu-l găsesc niciieri. „Toate se umflă sub pana acestor nenumăraţi *pseudobucegişti*; pietrele sunt bolovani, bolovanii stânci, un biet câine de stână urs, o adiere de vânt o numesc uraganele Bucegilor, iar o neînsemnată pată de zăpadă, uitată de soare într'o văgăună, se pomeneşte poreclită nămeţi uriaşi, zăpezi

eterne sau întinși ghețari“¹). Tuturor acestor categorii de excursioniști, datorăm noi veritabili carpați sau alpiniști, faptul că azi ne prinde vremea rea pe munți și nu mai avem unde ne adăposti. Tuturor numișilor excursioniști le datorăm incendierea cabanei dela Vârful-cu-dor, poate și pe aceea dela vârful Omul, devastarea chioscurilor Furnica și Davila, ruinarea casei de adăpost Grindu din Piatra-Crai și în fine, *mare nelegiuire*, spargerea complet și iremediabil a splendidelor concreții calcare din peșterile Ialomiței și Dâmbovicioarei, concreții bătrâne cari s-au format încet încet în mii și mii de ani, dar cari au fost distruse de barbari în câteva minute. Dar le trebuiă dumnealor probe că au făcut alpinism.

În acest articol vom vorbi de unul din adevărații bucegiști trecuți și anume de J. A. Vaillant, pe care D-l Nestor Ureche îl numește *Primul Bucegist Român*²). Ca să-l numească român, nu avem nimic de zis, din contra adoptăm și noi fără rezerve, pentru acest filo-român, acelaș calificativ. Nu este însă primul bucegist, de oarece noi cunoaștem un alt român care a explorat Bucegii începând din 1837, și care, până se va descoperi un altul și mai vechi, rămâne *Primul Bucegist Român*. Acesta este bunicul nostru despre tată, inginerul Carol S. Golld, de ale cărei excursiuni vom vorbi altă dată.

Am ales istorisirea lui Vaillant³), fiindcă pe lângă faptul că iubiă Bucegii cu pasiune, dela el ne-a rămas descrierea cea mai detaliată, completă și precisă a excursiunilor ce a făcut în Bucegi.

Mărturisim că n'am citit încă carte care să ne transporte și să ne miște, cum ne-a mișcat povestirea lui Vaillant, care în afară de alte calități, strălucește printr'o uimitoare exactitate a nomenclaturei geografice El ne dă explicația a o

1) Dupe d. Nestor Ureche din articolul *Primul Bucegist Român*, revista *Printre Hotare*, anul I, No. 4, Iulie 1908. (In biblioteca Academiei).

2) Vezi nota 1.

3) La Romanie ou histoire, langue, littérature, orographie, statistique des peuples de la langue d'or, Ardialiens, Vallaques et Moldaves, résumés sous le nom de Romans, par J. A. Vaillant, fondateur du collège interne de Bucuresci et de l'école gratuite des filles; ex-professeur de langue française à l'école nationale de Saint-Sava, Membre de la société orientale de France. 3 volumes en 8°. Paris, Ar. Bertrand 1844. Volumul al III-lea conține descrierile excursiunilor făcute de el în țara românească, și publicate sub titlul: Orogaphie ou promenades pittoresques aux monts Buceci (Butcedji), pag. 223 la pag. 334. (In biblioteca noastră personală).

multime de chestiuni, pe cari nu le putusem deslegă nici odată, astfel că pentru trecutul Bucegilor, cartea lui este de o valoare netăgăduită.

În itinerarul drumului urmat de Vaillant, nu e nimică extraordinar. E drumul clasic, pe care noi aceştia cari iubim Bucegii numai pentru ei și numai pentru ceeace ei ne oferă, l'am făcut de zeci de ori. Acest drum se poate rezumă astfel: din spatele mănăstirei Sinai, cum o numește el și cum se numeă pe vremea aceea, a luat vechea potecă care înconjură pe la S.-W. movila numită Molomoț (pe care se află azi ca-zarma vânătorilor). Prin această potecă a ieșit în vechiul drum al *Dorului* (Vârful-cu-dor), care suia pe unde e azi strada Davila din Sinaia, și care urmă apoi traseul actual al strădei Furnica dela băcănia d-lui Stoicescu până la băcănia d-lui Brânduș. Din acest punct poteca mergea drept în sus de ieșea unde e azi casa pădurei a Eforiei, cam pe lângă villa Căprița. Partea drumului dintre băcănia Brânduș și Casa Pădurei există încă. Dela casa pădurei în sus a urmat drumul pe plaiul Colților lui Barbeș, drum vechi, în ființă încă și pe care și noi l'am parcurs de nenumărate ori. Dela Vârful-cu-dor a ieșit la Peștera Ialomiței, tot pe drumul vechi, cunoscut azi de toți cei ce merg la peșteră, prin Lăptici și pe Ialomița în sus. Dela peșteră pe drumul Babelor, a ieșit în Caraiman, de acolo la Omul, de care spune: „din acest vârf „zărim la stânga noastră costișele râpoase și aurite ale Ar- „dealului; înaintea noastră cocoașele roșcate și pustii ale „uriașului Gârbova (culmea Baiului), cari în dreptul nostru „sunt mai rotunde; la dreapta colții pustii și arizi străpung „norii, iar la picioarele noastre prăpăstii fără fund, de unde „se ridică mii de colții ascuțiți, dar mai puțin ascuțiți și mai „puțin apropiati ca lăncile unei falange, mai puțin grei și mai „puțin depărtați ca mormintele Faraonilor, însă tot aşă de „svelți și mai cu seamă tot aşă de numeroși ca săgețile înalte „ale tutelor catedralelor gotice din Europa“. Dela Omul s'au întors la mănăstirea Sinai, probabil pe la Piatra-Arsă. Descrierea drumului de întoarcere nu prea e precisă, din cauza timpului urit și a negurei groase care i-a învăluit chiar dela Omul, aşă că — dupe cum bine spune — nu și-au dat de loc seama pe unde au umblat.

Un fapt interesant relativ la topografia locului ocupat azi

de Sinaia rezultă din povestirea lui Vaillant: ca să coboare din munți nu eră nevoie numai decât să se treacă pe la mănăstire. Poteca mare, care venea dela capătul drumului spre Vârful-cu-dor, coboră direct în valea Iancului, la *hanul lui Iancu*, urmând cum am spus mai sus, traseul strădei Davila, apoi străzilor Furnica, Vârful-cu-dor și Cantacuzino până jos în bulevard.

Deseori am auzit vorbindu-se de acest han al lui Iancu, de către țărani bătrâni din Sinaia. Se pare că de pe la 1800 până pe la 1850, eră cel mai mare și mai bun han din apropierea mănăstirei. El era situat chiar pe drumul Prahovei¹⁾ și pe malul drept al văii Iancului, pe locul pe care se află clădită azi villa D-lui Procopie Dumitrescu. Toți bătrânnii Sinaiei ni-au vorbit de el, nici odată însă și nicăieri n-am găsit ceva scris despre acest han. Iată acumă că Vaillant vorbește de hanul lui Iancu, la care chiar a fost găzduit o noapte. Valea Iancului a luat numele dela acest Iancu, care a plantat acolo într'o margine de apă, mai mulți pomi roditori, printre cari și niște meri: unii din ei ar mai există și azi.

Vaillant a făcut excursiunea lui în Bucegi în zilele de 26—29 Iulie 1839. El vorbește de Vârful-cu-dor, pe care-l numește muntele *Doru* cu mare drag și cu multă precizie și ne povestește chiar întâmplarea, adevărată sau legendară care i-a dat numele. Din cauza interesului pe care poate această povestire să-l prezinte pentru unii, față mai cu seamă de diferențele legende moderne și schimonosite cari circulă actualmente asupra numirei acestui munte, vom transcrie această istorisire gingășă, întocmai cum o dă Vaillant. Interesant e faptul că el pune acestei întâmplări, date și numiri precise. Și adică de ce ar fi imposibil ca întâmplarea să fi avut loc întocmai? Dar iată povestirea: „Un păstor ardelean, tă-, „năr, voinic și îndrăgostit de fiica stăpânului său, îndrăznise „să i-o ceară în căsătorie. Acesta, voi înainte de toate să se „asigure, dacă în cererea servitorului său eră cel puțin tot „atâtă dragoste câtă și ambiție, și hotărî să i-o deă, dar cu „condiția ca păstorul să petreacă iarna pe creștele munților. „Eră o încercare grozavă, o încercare care n'avea asemă-

1) Asupra traseului vechiului drum al Prahovei vezi lucrarea noastră: „In munții Sinaiei, Rucărului și Branului” precum și: Nestor Ureche, „Drumul Brașovului”. (In biblioteca noastră personală).

„nare decât cu legenda Babelor; dar ciobanul iubea, iubea
 „din adâncul sufletului, aşă că primi provocarea cu bucurie.
 „Eră la sfârşitul toamnei anului 1770. Dupe ce îşi dete îu
 „primire turma, fraților săi dela Sinai, se duce la mănăstire,
 „aprinde câte o lumânare la Maica Domnului și la Sf. Du-
 „mitru, sărută sfintele icoane, iă un chintal de mălai, trei
 „burdufe de brânză și o ploscă cu rachiу, și se sue din nou pe
 „Bucegi, însoțit fiind numai de câinele său. Aceasta s'a în-
 „tâmplat la 28 Octombrie 1770, când vârfurile pleșuve înce-
 „puseră peici pe colea să se albească de zăpadă. Căderea
 „acestei zăpezi timpurii ar fi trebuit să fie pentru cioban un
 „semn dumnezeesc; nimică însă nu-l mai putea întoarce.
 „Această ascensiune pe care noi o făcurăm călări și pe cel
 „mai frumos timp posibil, trebuie să fi fost foarte grea și pe-
 „riculoasă, pentru acest om, împovărat de aşă mare greu-
 „tate, pe jos, și pe timp de iarnă. Cum, cum, ajunse însă la
 „vârf, și se urcă tocmai aci sus (adică la masa Vârfului-cu-
 „dor). Sub ciuperca aceasta uriașă a trăit el 5 luni de zile.
 „Cum? N'am idee. E adevărat că n'a avut să se teamă nici
 „de urși, nici de lupi, nici de vulturi cari n'au ce căută în a-
 „ceste regiuni înalte, dar cum o fi dus-o el cu zăpada, cu vân-
 „tul turbat, cu frigul zilelor și cu gerul noptilor, e un mister.
 „De sigur că de bine de rău, a reușit el să se adăpostească;
 „de sigur că făcând focul a știut să-l întreție; dar dacă focul
 „s'ar fi stins? În fine cu chiu cu vai iarna a trecut. Chiar a
 „două zi de Buna-Vestire, păstorii s'au suit la bordei, de
 „unde au mers să-si regăsească tovarășul exilat. Răsunau
 „munții de chiotele lor și de sunetul cimpoaielor și al buciu-
 „melor. Iată-l că trăește! însă sunetul duios al acestor dorite
 „instrumente și behăitul meilor îi făcură atâtă impresie, încât
 „nici măcar un strigăt de bucurie nu-i putu ieși din piept; ră-
 „măsesecă împietrit. În timpul acesta câinile lui alergă înă-
 „intea ciobanilor sositi; și prin bucuria lui, prin săriturile și
 „lingușirile lui le arăta că tovarășul lor trăește, că a câștigat
 „defiul. El însă, în picioare pe masa Vârfului-cu-dor și cu pri-
 „virea în gol, nici că-i vedeă, nică că-i auzea. „Marcule!
 „Marcule! ai câștigat prinsoarea“. Abia acum îi vede și îi
 „aude Marcu; ochii însă i se împăienjenesc, picioarele i se
 „taie și el rămâne țeapă și mut ca o stană de peatră. În za-
 „dar încearcă să se coboare din acel vârf, picioarele nu-l mai

„țin; el cade. În desperarea lui de a nu le putea strigă „trăesc“, în desperarea lui de a nu-și putea sărută și mângâia „mielușei și oțele, își adună toate puterile, încrucișează brațele, înțepenește picioarele și se asvârlă rostogolindu-se „până jos la baza vârfului mare. La acestea ciobanii urlă, oile „behäuser, câinii plâng; el e în mijlocul lor, îi privește, le înținde mâna, o duce la inimă, vrea să vorbească și își dă „sufletul. Păstorii îi săpară mormântul chiar în locul unde „s'a oprit din cădere, și în ziua de Paști veniră și îi puseră „această cruce. Din acel moment, vârful acesta al Bucegilor „s'a numit Doru, adică muntele durerii și al părerei de rău“. Crucea de care vorbește legenda, există și azi la Vârful-cudor. Ea pare să fie foarte veche și are o inscripție pe dânsa, foarte ștearsă, aşă că nu am putut-o descifră.

Vaillant, în excursia lui, a fost însotit de două călăuze, țărani din Comarnic, cari, dupe indicațiile ce le găsim în istorisirea acestor drumuri, ne arată că cunoșteau bine Bucegii. Oarecari mici confuzii de numiri se mai întâlnesc peici pe colo, și lucrul acesta nu trebuie să ne mire, când ne gândim că și azi, dintre călăuzele cari au adoptat anume această ocupație pe timpul verei, nu găsim decât doi la sută cel mult, cari să nu facă greșeli, în ceeace privește topografia și toponomia Bucegilor.

Dar să revenim la istorisirea lui Vaillant, care ne spune aşă de minunat: „Înhamă caii băete! Hai repede! A! dar văd „că în căruță avem trei locuri; urcă atunci cu noi și tu cititorule. Călătoria ce vom face cred că-ți va fi plăcută; mai „cu seamă să nu-ți fie frică de mine; nu sunt nici savant, nici „artist. Sunt un om simplu, dar sincer, care are nevoie de aer „și de spațiu, care se înăbușe în București, unde soarele de „Iulie a transformat infernalele noroaie de Aprilie în îngrozitori nori de praf; sunt numai un amator care se *plimbă* „pentru *plimbare*, care sătul de sgomotul orașului, suspină „dupe pacea dela țară, care *preferă muntele câmpiei*, și păstrăvii icrelor; care nu se sinchisește că va trebui să pună la „contribuție cordiala ospitalitate a boierului sau a călugărilui, care are de gând să fie curios și vorbăret, ca să facă „și pe alții să vorbească, și care privind, ascultă cu luare „aminte și repetă tot ce vede și aude“.

Plecă din București în seara de 19 Iulie 1839, cu tova-

răşul său, într'o căruţă proprie, dar cu cai de poştă, a părăsit oraşul pe la bariera Târgului-de-afară, luând drumul Ploieştilor, unde ajungea în dimineaţa zilei de 20 Iulie. Prin Ploieşti, au trecut ca vântul şi n'au oprit decât afară din oraş la bariera Câmpinei, de unde „crestele Bucegilor, lunate „de razele soarelui răsăritind, apăreau albe şi aride. Glorie „soarelui!“ Dupe un dejun frugal, au pornit-o din nou la drum, aşă că pe la amiază soseau în Câmpina, „oraş de în „trepozite, unde se opresc mărfurile cari vin în principate „dela Braşov“. Nici în Câmpina n'au stat mult, căci se grăbeau să ajungă la Telega înainte de a se înoptă. La Telega au petrecut zilele de 21 şi 22 Iulie, făcând excursiuni la Slănic şi în toate împrejurimile. Acolo la Telega s'au dus de i-au întâlnit, cei doi țărani din Comarnic Ion Puiu şi Stoica Vodă, cari aveau să le servească de călăuze pentru excursiunea din Bucegi.

Grozavă trebuie să fi fost dorinţa lui Vaillant, ca să ajungă odată să calce acei misterioşi Bucegi, „neexploraţi încă“, credeă el. Fiecare pagină, fiecare rând aproape, al scrierii respiră şi redă acea mare nerăbdare.

La 23 Iulie s'au întors la Câmpina, de unde călări de astădată, prin Breaza, au ajuns la Comarnic, la hanul lui Procopie, unde au fost admirabil găzduiţi. Tot prin partea locului au întâlnit „un drăguţ parc englezesc, cu alei întortoşiate, cu boschete adorabile, cu bariere şi cu pavilioane“: scriitorul nu ne arată însă nici al cui era acest parc, nici în mod exact unde era situat.

La Comarnic, nerăbdătorii turişti au petrecut două zile, în pregătiri pentru ascensiunea Bucegilor, „unde dacă „cel de sus ne va permite, vom planta tricolorul principalelor“ şi în excursiuni prin împrejurimi, şi adică la Secăria, la Posada, în vârful Floreiului, pe Pleşuva, etc.

Dupe cum azi, ca să urcăm Bucegii, trebuie să ne stabilim cartierul general la Sinaia, sau la Buşteni, pe vremea aceea cartierul general nu putea fi decât la Comarnic. Bunicul nostru, care a ridicat planurile multor munți din culmea Bainului, numită pe atunci munții Gârbovei, precum şi pe al cătorva munți din Bucegi, în verile anilor 1837, 1838, 1842 şi 1843, a avut cartierul general stabilit în satul Secăria. Aşa fiind, excursia în Bucegi începea chiar dela Comarnic, şi de

aceea din acest punct îi vom lăsă aproape întreaga desvoltare pe care i-o dă Vaillant.

Numiții excursioniști, însotiti de cei doi țărani, călări cu toții, au părăsit Comarnicul, în dimineața zilei de 26 Iulie 1839. Dar să dăm cuvântul lui Vaillant. „Eșiți din Comarnic, „am început să înconjură munții Floreiu¹⁾ și Pleșuva²⁾, „care se întinde la stânga noastră și care se mărește pe măsură ce înaintăm. Din distanță în distanță din mijlocul pădurilor sale întunecoase, jumătate fag, jumătate brad, începe să se ridice negura, asemenea fumului ce ieșe din bordeie. Nori groși și negri acoperă fruntea Pleșuvei; atmosfera este greoaiă; deodată un vânt de S.-W. se pornește, care imediat aduce o ploaie torențială. Noroc că tocmai în acest moment ajungem la Posada, unde ne-am adăpostit ca să aștepătăm trecerea furtunei“. La Posada în trecut era vamă, și han în fața văiei. Si Vaillant adaogă „nu numai un han cāciuimă, dar un han prost, cum e totdeauna și în Spania“.

„Timpul frumos reîntorcându-se, părăsim Posada, și apucăm pe o cărare repede și îngustă, care îmbrățișă sinusoziile fără număr ale Doamnelor și ale Frunrei-lui-Văsii³⁾, (le front de Basile); din când în când poteca e întreruptă de râpe adânci, cari ne-ar fi oprit de o sută de ori trecerea, dacă nu s-ar fi aflat puse peste ele trunchi întregi de arbori, aruncați acolo fără pic de ordine și acoperiți mai mult sau mai puțin de un strat de piatră necioplită, și fără alt ciment decât un pământ cleios, care se înmoiae la cea mai mică ploaie. Bine că n'am de trecut pe aci decât în timpul verei, căci probabil în timpul ploilor de Octombrie și Aprilie, apele furioase smulg cu totul aceste punți găurite, rostogolindu-le tocmai jos în fundul prăpastiei, adâncă de 300 picioare⁴⁾, unde urlă Prahova.

„La ultima din aceste râpi, numită valea lui Bogdan,

1) Pe stânga Prahovei 1.074 m. alt.

2) Pe dreapta Prahovei; Pleșuva Mare 1.101 m alt și Pleșuva Mică 1.006 m alt.

3) 1.412 și 1.539 m alt.

4) Piciorul franțuzesc, ca măsură de lungime, valoră 0,9324; 300 picioare=aproape o sută de metrii. Apreciația e greșit făcută, de oarece înăltimarea drumului deasupra Prahovei, atingeă în unele locuri și 300 metri.

„se termină Fruntea lui Văsii și începe muntele *Şetu*¹⁾ nu „mit aşă, fiindcă n'are pe el dela bază la vârf, nici culturi, „nici păduri, ci e acoperit de o iarba foarte fină. Îndată ce în „conjurarăm primul picior al Şețului, am dat de un han²⁾), de „unde sensația ce am avut-o nu se poate nici zugrăvi, nici „exprimă. Toată creasta Bucegilor, ne-a apărut deodată, în „tunecată la bază, albă la vârf, și din toate părțile, stâncoa- „să, dințată, inaccesibilă. La vederea acestor uriași ai Alpilor „bastarnici, mărturisesc că am fost mai puțin mirat decât sa- „tisfăcut: *îi vedeam aşă cum îi visasem, aşă cum doream să-i „văd și mă bucuram că-i ghicisem aşă cum sunt*“.

Nu ne putem opri de a atrage atenția cititorilor asupra emoțiunei, de care a fost sguduit marele român ce a fost Vaillant, la vedere Bucegilor, emoțune pe care o admirăm și o înțelegem, fiindcă și noi — la fiecare dată — când ne apropiem și zărim, această măreață creastă, suntem năpădiți de bucuria și plăcerea ce simțim, de a mai auzi încă odată „cântecul Bucegilor, cântec de culori și de sunete, de parfumuri și de far- mec“³⁾. El ne dă tot deodată numele munților ce compun „imposantul masiv“ și anume dela S. la N. „Păduchiosul, „Vîntruișul, Doru, Colțuri, Furnica, Caraiman și Omul“.

„Pornim înainte, și curând zărim în depărtare zidurile „albe ale mănăstirei Sinai“. La ora 4 din seara zilei de 26 Iulie, excursioniștii treceau pe sub zidurile mănăstirei *Sinai*, pe care o lăsără la stânga, căci ei se îndreptără către glăjăria veche⁴⁾ dela Între-Prahove, unde era han mare și bun. Pe ploaie torențială, ei trecuseră „valea Isvorului, torrent care „descinde impetuos din muntele Vîntruiș“, apoi „valea Cer-

1) Azi acest munte este împădurit pe o mare întindere, și această admirabilă plantație, care a reușit perfect, e datorită Eforiei Sp. Civile din București. Replantarea, cu molid și larice, pe o întindere de 60 hectare, s'a făcut în 1899.

2) Ruinele acestui han, erau încă în picioare, până acum vre-o 12 ani. Ca copil și ca adolescent am trecut cu bicicleta foarte adeseori pe lângă numeroite ruine, lângă cari obicinuam totdeauna să facem o hală înainte de a intră în Sinaia. Desori uitam că trebuie să plecăm mai departe, aşă atracție aveau pentru noi resturile aceleia evocatoare de alte timpuri; ni se parea că privim și că pipăim trecutul. Situate pe la km 122²⁶⁰ dupe căt ne reamintim, al sos. naționale de azi.

3) Dupe d. Nestor Ureche din volumul „In Bucegi“.

4) Intre 1830—1832, un oarecare Aslan din Rucăr, înființase la *Luncile d'Între-Prahove*, o fabrică de sticlă, numită mai apoi *glăjăria veche*.

„bului din dreptul Caraimanului, Slonul de Piatră¹⁾ și Trestia²⁾, unde întâlniră un post de grăniceri». Dupa ce și arătară passepoartele, urmară prin Subțioara³⁾, prin Geanune sau Genuche⁴⁾ „un colț periculos al muntelui deasupra Prahovei” și în fine la 7 ore seara au ajuns uzi până la piele și rupți de osteneală la hanul dela Între-Prahove, adică la Azuga de azi. Drumul din dreptul mănăstirii Sinai la Între-Prahove, le-a cerut 4 ore, de mari sforțări și de oboseală peste măsură. Cât suntem azi de departe cu cele 20 minute pe care le punem ca să parcurgem aceeași distanță cu trenul. În acest punct al descrierii, Vaillant se întinde pe mai multe pagini, asupra nopței ce au petrecut la han, dar mai cu seamă asupra chestiei românilor ardeleni.

Adevărata excursie pentru noi cei moderni, ar începe abia din acest moment. În dimineața zilei de 27 Iulie, ei au pornit înapoi la mănăstirea Sinai, dela Între-Prahove, unde se duseseră numai de hatârul tovarășului Angelescu, care făcuse curte hangioaicei dela Între-Prahove, cu câțiva ani în urmă, și voise să-și revadă simpatia.

„La ora 11, intram în pădurea de brad, care se întinde „de lângă mănăstirea Sinai, și până în regiunile unde numai „cresc arborii. Drumul e întortochiat, repede și alunecos. „Parcurg o parte pe jos culegând fragi. La eșirea din pădure, „zărim pe dreapta o stână⁵⁾, pe jumătate ascunsă între ur-

1) Cam în dreptul fabricei de hârtie de azi, pe stânga Prahovei, adică pe muntele Zamura, era înainte vreme un han-cetate, vestit, numit Slonul de piatră. Acel han a fost zidit în secolul al XVI-lea. D-l Ioan G. Babeș în lucrarea sa: „Din plaiul Peleșului”, presupune că el a fost dărâmat și desființat între 1787—1790. Noi în lucrarea noastră „În munții Sinaiei, Rucărului și Branului” credem acelaș lucru. Ori, Vaillant ne vorbește de Slonul de Piatră, ca fiind în ființă, prin urmare el mai există încă în 1839.

2) Trestia și Intre-Trestii se numeau piciorul Morarului, care se întinde până la Bușteni. Tunelul dela Bușteni al căilor ferate, trece pe sub Trestia.

3) Nu stim și n-am putut află, ce era Subțioara. Acest nume s'a pierdut cu totul.

4) Geanune sau Genuche este colțul stâncos pe sub care trece șos. națională dela Tunelul Bușteni spre Azuga, din dreptul fabricei Erler.

5) Ruinele acestei stâne mai există și azi. Ele se numesc *barăcile lui Carol*. Aceaș camp de urzici ascund această stână, că și acum 77 de ani. În 1839 stâna aceasta, numită stâna Isvorenilor, era a locuitorilor din Isvor, cari aveau încă o stână pe Vârful-cu-dor, numită stâna Moșului. Stâna Isvorenilor a existat până la anul 1870, pe când stâna Moșului a fost părăsită în 1849. Dela 1870 până pe la 1880, stâna Isvorenilor a stat părăsită, apoi pe acelaș loc a fost înființată în 1880 o stână-văcărie de către Carol Strassman

„zici. Facem un mic popas și schimbăm cu ciobanii dela acea „stână rachiу contra lapte și jintiă. In fațа noastră, deodată „se ridică o adunătură de stânci, asemenea unui turn în rui- „nă, acoperită de câțiva brazi tineri“. Aceasta e stâncă lui Davila, numire modernă. Brazii astăzi sunt copaci în putere. Până aci Vaillant a traversat pădurea numită azi pădurea Barăci. „Escaladăm această stâncă, și de acolo aruncându- „ne privirile peste locurile ce parcurseserăm, ne găsim la „înălțimea Pleșuvei și Floreiului. Albia Prahovei, aproape „ștearsă, ne pare o strimtă cărare. Sgomotul apelor sale e cu „totul stins, înălțimea și rupturile malurilor sale cu totul „pierdute și nivelate de distanță mare la care ne aflăm“. Ce curent de mulțumire și de interes trebue să fi agitat pe acest bucegist antemergerător, vâzându-și visul împlinit și aflându-se deodată stăpân din înălțime al măndrei regiuni, în care sunetul grav și prelung ale clopotelor mănăstirei Sinaia, eră singura legătură cu pământenii. Azi, ori unde ne vom duce în Bucegi, și ori unde ne vom întoarce privirea, civilizația ne aduce aminte că suntem mai puțin izolați decât credem. Fulmul coșurilor de fabrici, șerpuiturile albe ca zăpada ale minunatelor șosele de munte, flueratul trenurilor, sirenele automobilelor, globurile electrice, goarnele vânătorilor, și acoperișele roșii ale intinselor *Palace*, sunt atâtea și atâtea dovezi că deși urcați pe crestele antice, suntem totuși în mijlocul unei regiuni civilizate, unde mișună viața și domnește o activitate febrilă. În locul tutulor acestora, pădurile seculare de brad și fag domneau pe timpul lui Vaillant, în depline stăpânoare ale întregei acestei regiuni, iar în mijlocul lor mănăstirea Sinaia cu dependințele sale, erau singurele locuințe omenești în acele pustietăți.

Stâncă lui Davila trecută, călătorii noștri au încălecat din nou, au suiat pe sub coastă, sprințeana numită azi La Pantelă, și au ajuns la *Piatra-Turcului*, „cel mai rău loc din Bucegi“, pe care Vaillant o numește muntele Iepurelui. De aci trec pe la isvorul văiei Zgarburei, greșit numită de el valea Isvorului și ajung la „*Crucea Păstorului*“, dela muntele Doru,

---

din Sinaia. Stâna lui Carol a durat acolo vre-o 18—20 ani, iar de atunci e părăsită. Aceasta e cauza de lă se zice azi, acelor ruine, barăcile lui Carol. De altfel ciobani bătrâni, precum și locuitorii din Sinaia ni-au spus, că înainte de stâna lui Carol Strassman, ruinelor acelora li se zicea barăcile Isvorenilor.

cum numește Vaillant, Vârful-cu-dor. La Vârful-cu-dor au escaladat pe jos, vârful muntelui, căutând un adăpost sub ciuperca uriașă de piatră, care se află în vârf și pe care el o numește *masa*. „Ne aşezăm la umbra acestei vaste umbrele, „pentru a îndreptă o privire de mândrie către Vînturișu și „pentru a lăsă privirea-mi să alunece peste imensul ocean „de verdeată, care este platoul Bucegilor cu miile lui de on-„dulații“.

Numai un entuziasmat al munților și poate închipuie emoțiunile cari trebuie să fi agitat sufletul aceluia bucegist în acel moment suprem, mai cu seamă că pentru prima oară încălecă frumoasele creste ale munților românești și pentru prima oară făceă cunoștința unui ținut, dintre toate de pace și de lumină.

Dupe ce s'au odihnit puțin, au încălecat din nou și la drum „spre munții Ialomiței, alți Bucegi, cari deși nu se nămesc aşă, trebuie însă să fie considerați tot ca Bucegi“. Au ajuns pe Lăptici și apoi în pădurea de pe Lăptici „cumplit „devastată de un uragan în anul 1828, aşă că solul este peste „tot încurcat de brazi uriași, cari putrezesc acolo cu miile“. Iată deci explicarea faptului, de ce pădurea Lăptici prezintă și azi, pe toată întinderea ei sute și sute de putregaiuri uriașe, cari trebuie să zacă de zeci de ani pe același loc, și de ce pădurea aceasta are un aer de ruină și de devastare pe cari nici o pădure nu-l are în Bucegi. După 80 ani, poate au mai rămas pe solul ei, semnele aceluia fenomen, sau mai bine zis meteor distrugător. Brazii bine înțeles s'au refăcut. La ora 7 seara au ajuns jos în Valea Ialomiței la un bordei pustiu și apoi pe Ialomița în sus, în trei sferturi de oră erau în defileul *peșterei Ialomiței*. „Ca respect pentru călugării cari ne vor dă ospitalitatea, lăsăm jos la baza stâncei caii în grija lui Stoica și noi cu Ion Puiu urcăm pe jos, micul drumuleț pietruit, care „prin douăzeci de cotituri ne conduce la o platformă ridicată „cu 30 la 40 picioare deasupra albiei torrentului. Deodată se „deschide în fața noastră o văgăună aşă de adâncă și întunecată, că nu mă pot abține dela o mișcare de oroare. Suntem în iad! zisei eu: ba, mă înșelam, căci eră chiar raiul cu „sfintii săi“. Căți din excursioniștii ce merg în timpurile noastre la peștera Ialomiței au delicatețele pe cari le-au avut acești vechi turiști? Călugării dela schit, ne-ar putea-o spune.

Din descriere se vede, că exact acelaș drum care suie azi la gura peșterei, suia și acum 80 de ani.

„Ciocănim la ușă: un sihastru ne deschide, salutându-ne „cu: bine ați venit, frumoasa formulă aşă de diferită de ex „, presia noastră bănuitoare, fiți bine veniți. Ermitul ne duce „, la chilia starețului, care ne-a primit foarte bine, și dela care „, aflai că peștera precum și munții înconjurați, aparțin fra „, ților români Ienescu-Baltacu (Ienesci-Baltaci) din Ardeal. „El îmi mai spune cum schitul Peștera a fost început acum „, 45 ani (în 1794), pe urmă lăsat în părăsire, pe urmă reîn „, ceput și isprăvit în 1819 de către frații Popesci din Pietro „, șiță“. Vaillant descrie mai departe felul de viață al călu „, gărilor dela schit, fel care nu se deosebește întru nimic de cel de astăzi. A treia zi de petrecere în creerii munților (28 Iulie 1839), excursioniștii noștri vizitează peștera Ialomiței, tra versând sub conducerea starețului „șapte bolți cari devin din „, ce în ce mai scurte, pe măsură ce peștera se afundă. În fun „, dul celei de a șaptea grotă, auzim sgomotul depărtat al unei „, ape care cade în cascadă și care printr'o galerie subterană „, ieșe în Ialomița“. Pe vremea aceea grota, numită azi Mihnea-Vodă, nu era desfundată, cum este acumă, aşă încât tre cerea mai departe eră grea și periculoasă, de oarece visita torii trebuiau să se târască pe pântece pentru a putea pă trunde în vasta cavitate, numită actualmente peștera Dece bal. Starețul a spus cele de mai sus lui Vaillant, care nu l-a crezut, dar care nici n'a voit să se convingă. Dela peștera Ialomiței, exploratorii au trecut la *peștera Pustnicului*, care se află în acelaș perete stâncos, paralelă cu peștera Ialomi tei și ceva mai sus ca aceasta. „Eșim deci pe platformă din „, față, cîborând poteca câțiva pași. Bătrânul nostru conduce „, cător¹⁾, sprinten ca o căprioară, o iă la dreapta, urcând cu ușurință alunecoasa stâncă; îl urmez de aproape, agățându „, mă de tot ceeace întâlnesc în cale, dar cât se poate de pru „, dent. Iată-ne ajunși. Mă uit înapoi: tovarășul meu, care tre „, mură ca varga, abia făcuse o treime din drum. Ialomița urlă „, înfricoșetor la 100 de picioare sub noi, și pe colțul ascuțit „, din față se ridică la 300 picioare deasupra capetelor noa-

1) Nu știm cine era acel stareț. Se cunosc toti stareții cari au păstorit schitul peșterei, dela înființarea lui și până azi, afară de periodul 1830—1840, despre care nu ne-a rămas nimica scris.

„stre, o cruce de lemn, pe care îndrăzneala unui călugăr a „înțepenit-o acolo sdravăn. Pe când tovarășul meu depune „grozave sforțări ca să ne ajungă, starețul îmi spune: „Cru- „cea¹⁾ e înaltă de 8 picioare, măcar că de aci nu-i dai decât „unul; și să nu crezi că a putut fi pusă acolo numai într'o zi. „Fratele Ambrozie a lucrat 6 săptămâni, în care timp a tre- „„buit să se urce și coboare de vre-o 20 de ori. De douăzeci „de ori a avut ocazia să-și rupă gâtul; dar fericit cel ce duce „crucea Domnului, că el duce cu sine scăparea sa! Fratele „Ambrozie a scăpat numai cu un picior scrântit“ și cuviosul „stareț, cu aceste cuvinte, își încheie povestirea, făcându-și „semnul cruciei. Tovarășul meu care abia ajunsese sus, cre- „„zând că starețul salută sosirea lui, își face și el cruce. In- „trăm în peșteră pe o deschidere de aproape nouă picioare „„diametru în formă de pâlnie. Curând a trebuit să ne târâm „„pe pântece, ca șerpii, dupe cum de altfel ni se spusese. Ca- „„petele jos! ni se strigă deodată. Tavanul acesta e sbârlit de „„vârfuri ascuțite ca dinții pe fâlcile unui crocodil. Douăzeci „„de minute dupe aceea, ne putem ridică, căci suntem ajunși „„într'un soiu de gheretă, care termină acest strîmt corridor. „„Câteva resturi de scânduri putrezite ne arată că un pustnic „„a trăit acolo și umezeala care transpiră prin toate crăpă- „„turile pietrei, ne spune de ce exemplul său nu este urmat. „„O luăm la dreapta. De partea aceasta bolta se ridică și cât- „„va timp putem merge cu capetele sus; dar n'am făcut 15 „„pași cu ușurință, că deodată ne vedem opriți de un bloc pe „„sub care trebuie să ne târâm din nou, tot în urcuș, până în- „„trăm în o două celulă ai cărei pereți sunt albicioși ca cenușa, „„și apa care se scurge albă ca laptele. E lapte de piatră îmi „„spune bunul stareț, căutat de ciobani ca o bună doctorie con- „„tra durerilor de ochi ale oilor“.

Peștera vizitată, călătorii își iau rămas bun dela sta- reț, încălecă iar caii, luând drumul Babelor, al cărui tra- seu vechiu eră exact acela al drumului actual, fără, bine în- teles, toate șerpuiturile potecei moderne. Vaillant, care până în acest punct al excursiunei a fost de o precizie uimitoare, devine deodată cam confuz. Din descrierea lui nu putem în-

1) Crucea aceasta a fost pusă acolo în anul 1835. Ea a existat până în iarna anului 1913, când lemnul dela bază fiind cu totul putrezit, a fost rosto- golită jos în Ialomița în timpul unui viscol. Eră fabricată din lemn de stejar

țelege pe unde a luat-o ca să iasă în Obârșia, mai cu seamă că vorbește de o vale mlăştinoasă, unde țâșnesc isvoarele Ialomiței. Ce a putut lăua acest bun observator drept isvoarele Ialomiței? Nu putem prîncepe! Poate valea Cocorei.

Iată-i însă curând ajunși sus pe Babele, despre cari vorbește mult, dând legenda acestor stânci, precum și descrierea lor. „Pe Babe era negură și frig: frig mai cu seamă de „care nu ne putem apără; ninge și plouă; e soare și cade grin-„dină. În douăzeci minute avem toate anotimpurile. Căciula „abiă mă apără; îmi ascund mâinile înmănușate în lungile „mânci ale mantalei și nu-mi pot calmă stomacul, care-mi „tipă de foame, decât cu câteva înghiituri de rachiu și cu tu-„tun; ar fi imposibil să stăm acuma și să mâncăm. Mergem „mai departe? întreabă călăuzele noastre? sperând că vom „zice, hai să ne întoarcem! *Caraimanul ne privește*, le spun „eu, și nu trebuie să credă că ne este frică de el. Desigur, a-„daogă tovarășul meu; pe creasta lui trebuie să înfigem tri-„colorul național. Ne suim deci, și lăsând la stânga o stâncă „de marmoră rose, de 15 stânjeni înălțime, înconjurăm va-„lea numită *Obârșia Prahovei*? ale cărei maluri în povârniș „sunt îmbrăcate într'o carapace de ghiață eternă, și dupe ce „am călărit două ore pe fruntea pleșuvă a Caraimanului, a-„jungem în fine în vârful domului care-l acoperă ca o cască „și care poartă numele de *Omul*“. Toată partea aceasta are nomenclatura cam greșită. Stâncă de marmoră rose este Baba Mare (2.305 m.) și e inutil să mai spunem, că nu este compusă din marmoră. Valea pe care o numește călătorul Obârșia Prahovei, trebuie să fie valea Sugărilor, peste care se află muntele Obârșia, sau poate valea Cerbului. E curioasă confuzia aceasta, și nu putem prîncepe cum a putut-o face Vaillant, căci el știă foarte bine unde este Prahova și unde este valea Cerbului. Acela pe care-l numește el Caraimanul, sunt în realitate trei munți, Caraimanul, Coștila și Morarul, cu vârful Omul. Drumul dela Babe la Omul, trece numai pe spinarea Coștilelor, Caraimanul rămânând în afară, spre dreapta.

„La Omul (2.511 m.), cerul s'a luminat un minut și era „să arborăm tricolorul nostru, când deodată un vînt violent „a început, care a schimbat aspectul cerului și care ne-a sop-

„tit că proiectul nostru e absurd. Steagul ar fi smuls într'un „minut“.

Din cauza acestui timp urât, caravana a părăsit în grabă vârful Omul, mergând printr'o negură aşă de deasă, încât timp de câteva ore nici nu și-au dat seama pe unde au mers. Când timpul s'a luminat, pe la 2 p. m., călătorii s'au pomenit la piciorul muntelui Păduchiosul. Și aci Vaillant face mari confuziuni. Probabil că din cauza timpului urât, dela peșteră înainte, n'a mai putut luă note. E imposibil să fi avut timpul material, ca plecați chiar la 5 dimineață dela peșteră, să fi mers la Omul și de acolo înapoi dealungul întregei creste a Bucegilor, astfel ca la 2 p. m. să fi fost la Păduchiosul. Probabil că, ceeace numește el cu acest din urmă nume, eră vârful Pietrelor-Arse, de unde pe drumul vechiu a eșit pe sub creasta Furnica, ceva mai jos în drumul Vârfului-cu-dor, unde și-au regăsit urmele trecerei lor din ajun. Pe timp frumos și pe inserate au sosit la mănăstirea Sinaia și au tras la hanul mânăstirii numit *hanul lui Iancu*, de care am vorbit la începutul acestui articol.

Ziua a patra și ultima de excursie în Bucegi (29 Iulie 1839), călătorii au părăsit dis de dimineață hanul lui Iancu, în fruntea unei armate de optzeci de fete tinere, cari se înțorceau acasă, cu donițele pline de smeuriă.

Au ajuns apoi cu bine la hanul lui Procopie, dela Comarnic, unde și-au lăsat bagajele, și au suiat muntele Pleșuva, pe vârful căruia au plantat tricolorul lor mult iubit, într'un vârf de brad.

Cu această din urmă performanță s'a terminat excursia pe valea Prahovei și în Bucegi, a unuia din primii excursioniști ai Tărei Românești, care deși nu eră român, s'a văzut însă cât de mult dorise și cât de mult a admirat locurile vizitate. Descrierea aceasta, pentru nomenclatura veche geografică a Bucegilor și a văii Prahovei, cât și pentru istoricul munților în general, este de o mare importanță.

Nu putem sfârși acest articol, decât făcând și noi un apel, cam în felul celui făcut de Vaillant, către voi Bucureșteni, cari dacă nu vă mai bucurați azi de „*infernalele noroiae*“ de acum 80 de ani, aveți însă din belșug aceiași căldură înăbușitoare din timpul verei, aproape aceiași nori nesuferiți de praf, dar mai cu seamă aceleași mirosuri neplăcute și nesă-

nătoase. Lăsați deci acolo unde e, măcar pentru câteva zile, orașul acesta la care țineți aşă de mult și veniți la munte, veniți în Bucegi. Dar să veniți la munte, numai pentru adevărate excursiuni, interesante și încântătoare, ca să cunoașteți și voi la rândul vostru, ceeace a simțit Vaillant, ceeace simțim noi bucegăștii; să simțiți și voi beția escaladării vârfurilor înalte și izolate și vârtejul coborâșurilor amețitoare; să fiți sguđuiți și transportați și voi de bucuria de a trăi și de a vă simți în mijlocul „naturei celei mai sublime“¹⁾), stăpânul muntelui adorat, și suntem siguri că întorși pe la casele voastre, vă veți gândi cu emoție și cu părere de rău la clipele nepieritoare petrecute acolo în mijlocul colților, prăpăstiilor, a întinderilor verzi și fără margini și în mijlocul celor mai minunate păduri, pădurile de brad, cari singure știu să povestească celor ce voiesc să le asculte, legendele și întâmplările veacurilor trecute.

Sinaia, Aprilie 1916.

---

1) Cuvinte zise despre Sinaia, de răposatul și mult regretatul stareț al Sinaiei Arhimandritul Nifon.